

ÉRIU

Founded as the
Journal of the School of Irish
Learning

Devoted to Irish Philology and Literature

VOL. X

DUBLIN
ROYAL IRISH ACADEMY, 19 DAWSON STREET
HODGES, FIGGIS, & CO.
LONDON: WILLIAMS & NORGATE
1926-28

Tug Mómhain do mhac a mhná . an tsat dar chubhaidh an¹ exó
doba² creach is a chúl ría . muna beth Día na ndúl dó.
Ní lugha a ghéig Bháí do-bearair . a séd³ cruí na dheaghaidh dhoit.⁴

[Only in P]

1630 Gan ohráithe do dhénuimh dhúinn . gan dráoithe re déghoin⁵ nélí.

88. ⁶**RÓD**, don ród, méid an róid, na róid, na róide, dona ródaibh, dona róidibh, méid na ród, méid na róideadh, féch⁷ ród
7 róide.

Ród rád, fód, fád, inann ghabhaid⁸, ⁹cirt ar a combair aca¹⁰.

Fada na róide go Róimh . ní¹¹ móide aga mh'anóir¹².

Ní bhí¹³ gráda ar bhéachail bó¹⁴ . dá¹⁵ ró an fáda Túathail tó.

¹⁶A inghean Aonghase an óigir¹⁷ . t'aoibhase¹⁸ fa fáidibh¹⁹

²⁰an eas do-ní gach ní ar éigin . bí ar mo leas go láidir.

89. ²¹**OIGHIR**, don oighir, mac an oighir, na hoighir²²,
dona hoighribh²³, meic²⁴ na n-oighreadh, marbh²⁵ oighre, 7
adubhradh gurub iad na hoighre²⁶ 7 mar ghabhus as²⁷ .c. ann.

Oighir eighir, Céiteamhain .f., inonn ghabhaid.

Arna oidhidh²⁸ a ngfaidh Ghall . clann Bhríen is²⁹ oighir don fonn³⁰.

1635 Aoibhinn mh'aisling a nEamhain . a maidin³¹ chitín **Chéiteamhain**.

90. ³²**FEART** (ón úaigh), don firt, don féart, méid an féarta,
na fearta, dona feartaib, méid na bhfeart, air féarta abháin.

Ocht troighe an feart³³ fa bfoile³⁴ . seacht troighe in gach feart eile³⁵.

Ní dhechaidh déir a richt slamh . nár éigb clár ós t'firt a Aodh.

91. **FLAITH**, don flaith, mac an flatha [ó chiont P], mac
na flatha [ó chanamhuin P], na flaithe, dona flaithibh, meic³⁶ na
bhflaitheadh, marbh³⁷ flaithe ³⁸mac na flatha .f. moladh na
dhiaigh ó nach fuil féin acht do chanamhain, mac na flatha
moire .f.³⁹

¹ a P	² dobadh P	³ an séd P	⁴ doir C ²
⁵ dúighuín P		⁶ om H	⁷ gabh C ² , gan P
⁸ iad P	⁹ bhá C	¹⁰ mánóir C ² , monóir P	¹¹ bhí P
¹² mbó P	¹³ go P	¹⁴ óigir C	¹⁵ -bhósa C
¹⁶ fáidibh CC ²	¹⁷ om. HP; cf. § 95		¹⁸ oighir C
¹⁹ oighribh C	²⁰ mic C	²¹ iat C ²	²² oighre C
²³ buidh C ²	²⁴ oigbuidh C, oidhigh C ²		²⁵ doibh C ²
²⁶ fonn C ²	²⁷ madain C ²	²⁸ san (s del.) bleart C ²	
²⁹ bfoile C ²	³⁰ sgach feart oile C ²	³¹ mic C	
³² féch C ² , gan P	³³⁻³⁵ .f. moladh .b. ar flaithe (air) HP		

- Cuirn chlach n-áise re n-aghaidh . gúille na bflath re fíorghidh¹ .l.
 1640 Atáid flatha sa bfuil níoe . nach racha tuir Chuille am cheann .l.
 Mac na flatha gile ó² gháol . tighe a tábh facha do lín .l.

[*Not in CC²*]

Ó nach tig dím aithe mh'huile³ . na flathí as dír dá dhíghuilt .c.

92. ⁴SÚIL, don tsúil, méid na súla, na súile, dona súilibh,
 méid na súl, féch⁵ súile, ⁶méid na súileadh⁶, ní fuil ceart na aghaidh,
 67 adeirtheat nach cóir bé ar a dhobhinne⁷.

Re hÉmann atám⁷ ag tuidh . nembann ar lár a lethéul .l.

Mac Úna atám ar a thí . ní rí⁸ mo lán súla acht sé .c.

93. ⁹ADHAIGH, don oidhchi méid na hoidhche¹⁰ na
 hoidhchi, dona hoidhchibh, méid na n-oidhcheadh, sir¹¹ oidhchi.

1645 A tigh bhroghadh dh'fath Uisnigh¹² . tsiath Uladh an adhaighsin¹³.

94. ¹⁴UBHALL, don ubhall, méid an ubhail, na hubhla,
 15 dona hubhlaibh, méid na n-ubhall, gad¹⁶ ubhla¹⁵.

Cúas cumhra¹⁷ nar chóir¹⁸ do bhoing . dob¹⁹ ubhla óir na hubhall .l.

95. EISRIAD, don eisriad, méid an eisriada, na heisriada²⁰,
 21 dona heisriadaibh, méid na n-eisriad, croith²² eisriada²¹

²³[Reimiadh, roimiadh, rímh]iadh, soimhiadb, dímhíadh, inand
 ghabhaid²⁴.

An Tadhg do mhallach Mac Liag . do chraith²⁵ badhbh air a heisriad²⁶

b'gun Tadhg do bheannach do bhí . gach teallach ard fa ulrí²⁷.

*Urraim dhóibh ní²⁸ doimhiadh²⁹ d'íir . coimbiad³⁰ nglóir coimhíal
 gcroidheadh³¹.

³²Nodlaig do bhádhas ag Brian . gum shochar is gum soimhiadh³³.

¹ flath risib b'fíorghidh C

² óa C²

³ an uile P

⁴ H gives súil and Flath in one paragraph.

⁵ iar H, gan P

⁶ 7 add. C, .l. ar a ghráinne add. P.

⁷ ga tam H

⁸ rígh C

⁹ om. HP

¹⁰ óidhchi C

¹¹ síobl. C²

¹² .l. dh C

¹³ aghaidhsin CC²

¹⁴ om. H

¹⁵⁻¹⁶ 7 mar sin sía C

¹⁷ gan P

¹⁸ cubhra C²P

¹⁹ na chóir C, nach .c. C²

²⁰ is C²

²¹ eisriada C

²² 7 mar sin C

²³ iarr H, gan P

²⁴ C omits the portion in brackets.

²⁵ inand iat 7 na hanmannas so sís gen gu comfada H, tinghesall tonann

7 so síos gion go comhíada iad P, then come the monosyllabic nouns.

²⁶ croith C²H

²⁷ arua eisriadh C

²⁸ urri C

²⁹ níor P

³⁰ domhiadh C

³¹ coimhíal CP

³² gcoigeadh C

³³ soimhiadh C

1650 Gar dhúthcha¹ dháibh remhiadh roimhe . seinfian² Chláir Thoighe
Dá Thí.

³ Níir chaiti deit rimhiadh rian . a mbeic írial í Uiginn.

[*Only in P*]

Do-beir sgath chuille ar an eonách . bal an uisgi a heisriad.

Mían, triall, ríar, grían (na babhann), rían, míadh, gíall (doit),
diall deall (rit), íc, cis², lích, íath, triath, fladh (ó dhá chéill)²,
coll call (ón phearsain), snímh, grímh⁴, rímh, lídh, meall, geall (ón
phearsain), fin (acht canamhain aige). ⁵gion⁵, díol⁶, díth⁷, lugh⁸
(ón luighe), logh (ó dhá chéill)⁸, modh (ón bhés)⁷, tol, tart, lacht,
bladh .f. [ón chlú HP], dul dol, drud drod, brud brod [ón
brodógh C²], tlus, gus, eacht, feart² (féile), cnicht, micht, firt²
(féile), cead, cleas, treas (ón ghleó), eas (ón uisge), teacht tocht,
locht², dath, reacht² (ó dhá chéill), smacht, nath, bac, ladh⁹, ronn
(óir), lóch (an atbha), leas (ó dhá² chéill), toad tasd sosd² sasd²
tocht² socht², ceard (ón duine), éd, sén, crécht², cécht, écht, fégh
fia .c. (fé fia .i.)², ég, béd, séd, (ón tálighidh¹⁰), bés, grés, ¹¹mút
mót² múd mód, áth, dán, anámh, cnámh², fúath, fúacht úacht²,
lúach, Aedh¹⁰, fráoch (catha), bidhg beadhg, ridhg readhg, réd .c.
(ráed .i.), cath, drúcht, ¹²riadh (ón phearsain), gean, feadh, eadh,
breachd, larn¹¹, trácht (na coisi), feart (ón úaigh, acht don firt
aige dh'imarcaidh¹²), inann gabhaid¹² ¹⁷7 eisriad, cirt¹³ ar a
comhair aca uile². [anúadh, céd, brúcht .fer., meas, firt fert (ón
mírbhail) HP. seas, glés, sdéd, déd, mám, leachd, roth, seadh, seal,
triuch, greagh¹⁴ .fer., dream¹⁵, fáth P].

¹⁶Caithfe doia ar chreich a gclaua¹⁶ . í Modha a leith riara ribb.

Sgoi ina sgoi doiriara . ó¹⁷ dhol sein budh soidhila.

1655 ¹⁸Eóin gá¹⁸ coll¹⁹ ad chorrbruidhin²⁰ . tonn féoir²¹ tar a himdhadhaibh.²²

²³Nead nathrach do-ní do oholl . a crond bhachlach is í and.

Móide síth colla a chána . nach srith²⁴ orra a hadmhála²⁵.

¹ Gar dhucha (ducha) CC², Níir dhuthca H, Níor thogta P

² geillfian H

³ om. C

⁴ grímh C

⁵⁻⁶ om. C

⁷ gu gert on lusch 7 on luighi HP

⁸ bés modh o eincheill araen⁸ HP

⁹ on da H

¹⁰ echtra H

¹¹ adh C

¹² jarndocht P

¹³ om. C, íat H

¹⁴ chirt C

¹⁵ greadh P

¹⁶ sic leg. ? druim P

¹⁷ chreith a chianaib C

¹⁸ da HP

¹⁹ gbá C

²⁰ choll CC², ccoll P

²¹ -ghin CP

²² óir C

²³ himghadhaibh C, himdadaibh C², himdhuighibh P

²⁴ bhírih C, bhírioth P

²⁵ admhála C

- 1685 Beiridh dátha tochte a dteach¹. lúacha² lochta na lethbhreath³.
^{ab}Íoc a fóla an airde⁴ a cách. guáth a chairde⁵ ag dóla a ndíth.
 Doha⁶ bidhg anchuir d'ollamh. an ridhg anfaidh úaramar⁷.
^aBidhbha lé a chaidreabh do chealg. na aigneadh ní himdha⁸ ridhg
^aag anamh ar arth fionghlan ard. Tadbh⁹ re^c guth mbidhbhadh
 ní¹⁰ bidhg.
^aMáol fionEachloine a fiadh Grég. ag ríadh séd a-ingeachruinn n-óg.
 [Not in CC²]
- 1690 Do tennadh le digh ndrúchta. lób¹¹ dósta um cheangal céchta.
 Dimbúan ón brúcht bángoillsi. in drúcht inofúar álainnai.
 [Only in P]
- Sealg gliadh ag an chrúisín Chéin. fiadh Néill no gur dhúisigh dóibh.
 Maighre geal re grían na sreibhe. do lean an ghrian eile é.
 Adhaigh¹² re a-lmheaschd ar séd. gabhaidh óg mar iontleachd iad.
 1695 Tig do bhulg bhéime ar do bhladh¹³. druim do char re a féill d'íor.
 As cloch séda an feart ta bfuil. no oéda ag teachd dar thionsuigh.
 A radharc úama do imdhigh. malart súadha ar inghin se.
 Fúighidh smál borb an bhrátha. bord gach átha lán lúatha.
 Soidhiola do Mhac a Mhuire. slat doianíomha an duine dhó.
 1700 Ná h Theamhrugh ar ó tTail. ní náir dhí leanmhain a lídh.
 Drud úaibh ar fud an tochair. drud a fothuin chúain chlethair.
 Níorbh iongnadh a labhr[a] leag. a meag biodhbhadh tarla a ttoad.
 Ní bhi a ttochd go teachda a síuagh. gan bhúsin eachda do ghort
 gháidh.
 Ní na thoad atá dá dheóin. an lá reóidh ag coag an chúain.
 1705 Béd ar ttreóin do tháirreachduin. do bhrég dheóir ón dílleachduigh.
 Deallaidh a clann re céile. béiane call earraigh éaine.
 D'Ó Chealluigh ní beanta ba. fearra an bheannuigh ní beaga.
 Cróch do-chúaidh na chamóguibh. mar lóch úaibh tré fuinneóguibh.

96. TAL, don tal, méd an tail, na tail, dona talaib, méd na tal, íar¹⁴ thala.

Tal, bal, sal¹⁵, salt¹⁶, cat, orc arc, cosg casg, alt¹⁷, falc, mart, Art, brath [gerr¹⁸ H], lúan, gual, úan, rós, pór, Pól, tál [an tsáoir P], clár, pár, sál (an mhara¹⁹), ágh²⁰, sdán, sár, tár, áer, cláen, [raon C²], dael, fraech (an tsleibhe), saor, maor, láogh, sódh (ón impódh), clódh cládh (ón phersain), ór, glór glár, ^afúan, búar, cnúas²¹, cúadh, cúan (ón fairge²², acht canamhain aige)²³, túar túr (in ghuirt)²⁴, úar

¹ astleach P

² lúatha CP

³ litreach P

⁴ aird C

⁵ an cairde C¹

⁶ Do bhean P

⁷ úaramhar C, úaramar P

⁸ ní himdha C, as lomdha P

⁹ tug C

¹⁰ bidhbhumj C

¹¹ Maol CC²

¹² igh H, ig P

¹³ Agh² P

¹⁴ bhlagh P

¹⁵ tug C², tug ... lat H, gan P

¹⁶ go gearr P

¹⁷ mhar C

mór (ón iarraidh), úr (ó dhá chéill)², brúdh, fudh³, crúdh⁴ (ó dhá chéill)⁵, triúr, liúdh, iúl eól, diúl deól, breódh, sgeódh, leódh, gleódh (ó dhá⁶ chéill), srian, fiar⁷, Níall, Cían, miach (arbha)^{8,9}, gíall [ó dhá chéill P], íasg, fál, mál, grán, lár, Dál¹⁰ (gCais, acht sé gan illradh¹¹), fadh¹², Tadhg, bard, tarm, arm, arg, cur, sgar¹³ (an eich), sbarr, barr, marbh, carn¹⁴, fann, bás, bád (acht indsgne .b. and), dódh¹⁵, óg ág [ó éenchéill H], lód [lógh HP], slúagh¹⁶ slógh, rón, lón, all, allt¹⁷, bann¹⁸, tásg, slán, easlán, trén (ort¹⁹), édtren, ladh²⁰ (ón ladh²¹), linn²² (ón abhainn²³), pus²⁴, glas, brón, smól smúal [smál P], inand 7 so²⁵ sí, 12acht so sí²⁶ do .b. dhá n-imarcaidh, tarr, dalbh, smál, sreódh, sgiath, gas, smúas, uall .f. (ón uall innud²⁷, 7 do .b. ón ghuth), blaosg [pláosg P], cúan (na²⁸ con), inann ghabhaid, ard, balbh, mór²⁹ an tráth as .f. na triúr ó chéill mhotha inann 7 tal³⁰.

[Only in P]

balc, bán, dáor, dúal, banbh, carr, súan, fúar úar, luadh (ón iomrádh), fán, líon, rúsg, úsg, son, don, riasg, ciar, táosg, bádh, cáomh, leasg (an tráth as .fer.).

Gu ndeach mé san³¹ magh³² neamhdha . mas é tal mo³³ Thigherna.
1710 Dar lat noch a bál³⁴ beandacht . damh ceandacht don mbac mhallacht.
Mo³⁵ ghuis doba ainmhdheas³⁶ d'arm . ná cuir dalbh na³⁷

ainmleas orm.

Gach dúil bhalbh a faíl foghar . muir dhá³⁸ mholadh tarm teineadh.
ab Alainn³⁹ snúadh do chéibhe calme . réidhe⁴⁰ in ghrúadh is⁴¹ fainne
in folt J.

ab Anaid ar céisibh crand⁴² sean . ar sbarr dúasidh fa derendh .c.
1715 Ní théid cridhe dúiste dall . tar sbarr chóirte nimhe anunn.
Nocha anámh⁴³ leac bhífar a⁴⁴ fálo . breac a cúadh lán do leamhnacht.
Gá d'ulc bogar an bháma . tobar grása a n-achd ísa J.
Fear bratha noch a bí ar⁴⁵ bhidhbhaidh . acht sí⁴⁶ Lacha bindghlala
Bó⁴⁷ J.

ab Do gheall Séafraidh aor an leighe . nach géabhthair aor dhulne dhó.

¹ on da C ³ H	² ó dhá chéill P	³ acht gan illradh aigi C ³ P
⁴ fadhbb CP	⁵ om. C	⁶ dogh dogh mss
⁷ slúadh C	⁸ alt CH	⁹ líond etc. C ³ HP
¹⁰ na haband etc. C ³ HP	¹¹ na ceirtsi H	
¹²⁻¹³ om. C	¹⁴ ionnad P, inand C, iao C ²	¹⁵ om. C
¹⁶ na CC ³	¹⁷ mhagh C	¹⁸ ma C, an T. C ³ H
¹⁹ bhal C	²⁰ Ma C	²¹ ainmleas H
²² ga HP	²³ Aille C ³	²⁴ veighe C
²⁵ chrann C ²	²⁶ Nochar ánam H	²⁷ le H, re P
²⁸ ní bhí ar a C, noch a mbí ar a P		
²⁹ righ C	³⁰ lionnghloia Léin P	

- 1720 ^aGrísadh a ghrúadh cáomh¹ crithreach . mairdar do² áor sindlightheach³ .
⁴Tá náir⁴ do fulgadh gár⁵ bhFlaith⁶ . is cunnradh nár cháir⁷ do
chleith
⁸a thobh geal do chor⁹ fa chloich . dol¹⁰ a gcoich is bean da
bhreith.
- Adér do ghlar mheannnach mhear . mo theannghuth ar Már Laighean.
^aCúain roigheala an tíre¹¹ thoir . oireara mine Murbhaigh.
Atáid cúain¹² an chon¹³ oiraigh¹⁴ . ag dol a¹⁵ n-úall¹⁶ n-imarcadh¹⁷.
- 1725 ^aMeisde do chúan na con brici . an chloch éar san vinge.
Bim lá a Corcaigh agá¹⁸ chad . is d'oróibh chad na mbeó mhé¹⁹.
^bNí bhí gan bhuilg d'adhnadh t'²⁰ feirge . adhbhar fuaidhb²¹ in deilge dít.
^aDo dleste cradh ód chúl lag . damh lu ní dá thúr thánag²²
^aIn bean do chróidh in chéd sgol . is col re a-ég dhúin a dul.
1730 ^bCrích an triúir²³ na héntoion²⁴ faghla . ó²⁵ rétuinn túil Bhanbha Bríain.
^bMar budh²⁶ bean i d'éis a húidh . is ciúin do bhí in ghéis ón gréin.
^aFada atám fa thron mo²⁷ bhídbhadh . nár gan agél budh ingeadh enn.
^bDo ghabh do ghleódh²⁸ a hanaim²⁹ . tré mbagh dtadhail³⁰ eól
indill³¹.
- ^aRe tocht ón ghleódh do-ghébha . gort Éna a mbeól a bhúana.
1735 ^aMar téalraim ar úr indee . scabhaime mo fól sílimse.
^aTó is t'fias ag iantlecht an láidh . mar iantlecht ngiall do ghabhail.
^aNí raibhe uaimsi acht mál meine³² . d'uaisle san dán reime riamb³³
(l. 7 ní ón mhál)^b
^bNí dí leis ó Céin³⁴ na cédgheill . glia go géill rígh ódtréin iad.
^bAs tú a ghli tréin do thogbus . is sibh féin ar bhfoltasas .c.
^ais tú a thréin ghli do ghorus .j.³⁵
- 1740 ^aNá tréig orra úall do sgor . léig do longa a³⁶ cúan chlethar³⁷.
^bAr teacht a tháig gu teach dTáil . do fáig fear láimh um fhear n-óir.
^bDo folcbadh sgath chorera cheóil . ach is olca na héntreóidh³⁸.
^aOmhan dá n-anfa ar a chion . linn blaghta³⁹ coradh na cheann.
^aAg sin salt na ndámh ndoilligh⁴⁰ . a slán fa Art dh'innsolghidb.
1745 ^bTar a ais mar do feac⁴¹ call . breac ina bharr leis ó linn.

- ¹ chaomh C, gcaomh C² ³ doba C, dobo C⁴
⁵ indlightheach C⁶ ⁷ táir P ⁸ dar H, ler P
⁹ bhflaith C, fetha corr. to flaith C¹⁰
¹¹ ní cunnradh as cáir H, a cunnradh nior chóir P
¹² om. C, add. in later hand C¹³ ¹⁴ chur HP
¹⁵ dul HP ¹⁶ úr C ¹⁷ Atáid euan P
¹⁸ a con H, na con P ¹⁹ -idh C ²⁰ om. C
²¹ nuall P ²² imorc- H, iomarc² P ²³ gá C
²⁴ mé C²⁵HP ²⁶ fulb C ²⁷ tánag C²⁸ ²⁹ triúr C
³⁰ entuinn C ³¹ na C ³² bhudh C ³³ ma C
³⁴ ar ngleodb H ³⁵ anaim C³⁶ ³⁷ dtoghail C
³⁸ inill H ³⁹ mine P ⁴⁰ dlighe dhíom P
⁴¹ gCéin C⁴² ⁴³ om. C⁴⁴ ⁴⁵ ga. cl. C⁴⁶
⁴⁷ enéreoigh C ⁴⁸ laghta C ⁴⁹ -idh C
⁵⁰ fech C

- ^{ab}Slóigh ánta do theilg ó Tál . réla¹ smáil deirg ina² díaidh³.
^{ab}Tug gur thóir ort an t-éinfeas⁴ . déineamb smóil do ghort Ghaidheal⁵.
^{ab}A aithle deighfeas Dháil Cais⁶ . acht deireadh áir na n-égmaís.

[Not in CC²]

Uaim a chion re cobaid Míalgh . gémadh dúthracht lé Jelfhair⁷

.l. b'sín. mac Méich an cóir and^b

- 1750 ^bFolt mín os maluigh⁸ an rígh . samhail an líe arna leódh.

[Only in P]

An chreach fáir ní fear do bhraith . bean bhraith do-chúaidh ar an
 ecreich .c.

Dá ró go hart an t-olneach . ní haro a ceró chomhoideach.

Ní mé um áonar nár áomh sgóil . m'áoradh dob áor gan íachuín.

Seachd troidhe an áisle don úr . fám ag loighe⁹ ar b'áighal a Áodh.

- 1755 Nocha n-é loighead a lóigh . dá'bhfoighead glóir Dé ar an deóir.

Flaith Boirchi ní bhúail an mbéid . a búaimh réiseg dhoirchi go ndúisg.

97. CEO¹⁰ .b. don cháigh, méd na cíach, na cíacha, dona cíachaib, méd na cíach, iar¹¹ cháicha.

Ceó, gleó, mí (an tráth is .b. na triúr), dé, cré^a, scé, Clú Máil (acht gan illradh¹² aice¹³), cáí (ón eón), brú, cáisc¹⁴, inand ghabhaid achd nach inand¹⁵ consaine atá ar a ndeireadh¹⁶.

^{ab}Mar tá mé fa cháigh chumbadh . rem ré blaídh ar beathugadh.

Tig do thirmach san mhí mhairbh . nach bí achd minéirith san
 Modhairn¹⁷

(.l. ^asan mís mairbh is cóir and nó san mhí mharbh^a)

^aNa naí mísa do bí a mbroinn . doba rí ísa orolán.

- 1760 ^{ab}Do sglath dearg mar dháor chaithe . le dealg agiaoh do sgailfíbhí.

^aTempaill a ndiaidh¹⁸ in deighíir . le sgiaigh ndelgeuir¹⁹ dúmídhír.

Gé dho-nlad cáithmhe chroebh agiaoh . bráithre tad ag Áodh Finníath.

Fód²⁰ is cáimhe criadha²¹ daona . dáolne íala sáora sin.

^{ab}Na conganta bhudh cáir damh . nár do bronndalta ar mbráthar.

[Not in CC²]

- 1765 ^bMenma ramhór slóigh síis . do-chóidh(?) le hanéogh sonmhís.

^bCáinid mé mu mhís ar cáinim aís bé dh'Éiríad.

¹ sa réla C²

² na C²

³ díaidh CC²

⁴ si éinfeas C

⁵ gháig- C, gaodel C²

⁶ gCais C²

⁷ le a dheirbhíair P

⁸ -idh H

⁹ loidhe P

¹⁰ Mí HP

¹¹ sgaoil C², gan P

¹² illrug- C²H

¹³ aige C

¹⁴ caire C, mar sía achd a réim ag anamuln lante add. P

¹⁵ om. C.

¹⁶ tig ar a nd. a reim ag dul asda P, óighes orra H

¹⁷ minéirith a monghairn C

¹⁸ -idh MSS.

¹⁹ ndelgeuir CP

²⁰ Daoine P

²¹ criagha C

A dlat dían ón doire dhíadh¹, ní gloine niam fíne a hór.
Do bhí a-dhbhar farbh fíneath lóibh, labradh na cuach do chloistín².

[Only in P]

- 1770 Dá mhé a ngláidh guíomh doidhénta, do éiol mBríain a bharánta.
Ó cháigh³ anála bhur n-each, creach chamhára bíaidh gan bhrath.
Cúairt Ghall a n-lath anaithnidh⁴, dall cíach is dá chombarhuibh.
Giolla agus cáoi os a chionn, fionas fionn⁵ do bháoi ar a bhonn.
Ionnsa a dháoine toll na tháobh, laogh na bronn saoire sa síol.
Cuirfidh a luchd a Luíng Cíach, budh ucht ar lath cCuinn a chrioch.
1775 Do-chúaidh míl ar maduin Cháng, fan dígh glráid do chagúin Críoad.

98. **CNÚ CHUMHDAIGH**⁶, don chnú chumhdaigh, méid na cnú cumhdaigh, na cnúa cumhdaigh, dona cnúaidh cumhdaigh, méid na cnú cumhdaigh, iar⁷ chnúa cumhdaigh⁸.

Cnú chumhdaigh, cnú chroidhe, cnú choisi (acht na cnúithe coisi⁹ 7 mar ghabhus¹⁰), clú, crú, úa, ^{ab}ré (in tsaeghail) in tráth is .b. na cethrar, gnaí, dlat^{ab}, lí¹¹, ^{ab}gné acht a mbeith caoi, 7 canamhain ag na trí certaib fá dheireadh 7^{ab} clá^{ab} mar an cédcheart. cnú chumhdaigh, cnú eile .c. do chomhardadh^{ab}.

^aNochan foil mo¹² chnú chroidhe, nó¹³ oile a Moigh Mbuile.

Do briseadh cáin do chnú n-óir, dámad tóin¹⁴ thú ar dháimh na díaidh¹⁵.

Buinne to cas um Chridachain¹⁶, lúachair ghlas de na dílaithibh¹⁷.

Ní fearr leó an lá gréine, as tró iná an chlá is crúaidhe.

- 1780 ^aNí foghail na cnúithe cumhdaigh, domhain tnúithe an ughdair¹⁸ air.

[Only in P]

Níor chóir slon achd olá agus ceatha, lá Ríogh an t-heatha do bhrath.
Cnúa cumhdaigh roinntir rú, ughdair is té a coilltibh enó.

99. **RÉ** (an duine, an tráth as .b.), don ré, méid na ré, na rée, dona réeibh, méid na réeadh, iar réc.

Ré (an duine), ^aré (an tsleibhe), ré (an aieóir¹⁹), an tráth as .b. na tríúr^a [gnaí HP], bí^a, caí (ón ghul), glai^a, uirí uirré (ón umhla), anáí, cuntaí cuntae²⁰, clí, í, [dlaoi, gné HP, sé (an díle), lí H], sgáoi, náoi, acht canamhain aca na cethrar²¹, ^ainann

¹ dhíagh P, *illeg.* H.

² chluinsin P

³ -idh P

⁴ anaidhidh P

⁵ fion P

⁶ -id C

⁷ bronn C²

⁸ chumhdaigh CC²

⁹ *om.* C, do chanamhuin *add.* HP

¹⁰ sin H

¹¹ lía .b. HP

¹² ma C

¹³ na P

¹⁴ thóir CC²

¹⁵ -igh MSS.

¹⁶ na chúachaibh HP

¹⁷ H and P give this complet in § 99

¹⁸ ughdair CC²

¹⁹ aieair C

²⁰ cuntaei C

²¹ ó chlí anóas HP

ghabhaid¹ b² 7 cnú chumhdaigh acht sille d'imarcaidh ar tháobhréim³
 illraidhe na n-anmann gcáol^{ab}.

Gan mo réis na ré ghirr . o Dhé tar éis hí Oilill.

Uirrí an fuinn dá ntrighaibh . do bhíng uirrí n-alaneónaigh

1785 Tógbaia an crann re corp nDé . a bharr níbh oic na uirré².

Ód chéidh ranaí bhuidhe bhuig⁴ . luithe na hanaí iarmuid.

^aEigeas a mian dá⁵ gach mnaí . arian na oáoi do léigeadh lé.

Tug títhe bána san Bhearbha . cíche⁶ lina ag ealbha siadh.

Fearthain gnáithe⁷ leabhair laí . ol énaife naí um Leamhain lé.

1790 Do seóladh rúig leathan laí⁸ . áid ar⁹ chreacadh na cunndaí¹⁰.

^bDuille beithe a feadhaid laí . a ndeagaidh chreico¹¹ cunndaí¹².

^{ab}Tágar dar dhá trias mo ré . córaide m'ainghia d'uirré.

[Only in P]

Mé ar an bfeart go fuineadh láoi . teac rem coireadh san cunntáoi.

100. ^{ab}DÉNAMH, don déanamh, méd an déanamh, méd
 an dénmha, na déanamh, na dénma, dona dénmuib, méd na
 ndéanamh, iar dhénmha. [méd na ndéanadh L C¹].

Frithólamb¹³, frithúlamb¹⁴, fuláramh soláramh fa'áramh furálamb
 forálamb farálamb. guthaidhe leis orra. déanamh inann 7 a cáol sin.

101. ^{ab}DÉINEAMH, don déineamh, méd an déinimh, méd
 an déinmhe, na déinimh, na déinmhe, dona déinmhib, méd na
 ndéinmheadh, méd na ndéineamh, iar dhéinmhe.

Maidheamh, formaitheamh¹⁵ (ó éenchéill), maitheamh, caitheamh,
 fentheamh¹⁶, áireamh, tuireamh, tuilleamh toileamh, éigheamh,
 creideamh croideamh, frithóileamh fritháileamh, foláireamh foláireamh
 faláireamh furáileamh foráileamh faráileamh¹⁷, guthaidhe leis orra,
 commaídheamh¹⁸, combáireamh, toiriseamh, airiscamh, inann
 ghabhaid. déinimh 7 a gcáol sin inann 7 soighidh.

794 Táogas¹⁹ gan tuireamh a ghaimh . rimb duilleadh²⁰ ní rangus riamh.

102. ^{ab}DÍGHBHADH, don díghbhadh, méd an díghbhaidh²¹,
 méd an díghaibthe, na díghbhadh, na díghaibthe, dona díghaibhtibh,
 méd na ndíghbhadh, méd na ndíghaibhtheadh²², déna dhíghaibhthe.

¹ iad P

² thaoibh C

³ uire C

⁴ mb. mh. CC²

⁵ do P

⁶ cíche C

⁷ tanaíthe etc. CC²P

⁸ láe H

⁹ do P

¹⁰ cuntaí H, cunntáoi P

¹¹ críthe C

¹² on cuntaí H

¹³ frithéolamb C

¹⁴ frithéolamb C

¹⁵ corr. to formaitheamh C²

¹⁶ corr. to fentheamh C²

¹⁷ farail C

¹⁸ comaitheamh C

¹⁹ Tanagas C

²⁰ dúileadh C

²¹ -adh C

²² ndighaibhtheadh C

Inbadh, déirghadh, díirghadh díirgheadh, féimheadh¹, búaidh-
readh, cóirgheadh, cáirgheadh, deirgheadh, inann gabaid² acht
nach comhleathan na ceathra céadanmanna 7 an chuid eile dhíbh.

103. ^{ab}**TÉRNÚDH**, don térnúdh, méid an térnúdh, méid
an térnaídh, na térnaídh, na térnúdh, dona térnúdhaibh, méid na
dtéirnúdh³, far théirnúdha. a bhfuil a n-úr⁴ dhá cheinél⁵ mar sin.
díghbhúdh mar sin.

104. ^{ab}**CODHNACH**⁶, teianteach, biatach, [geirteach C¹],
lunnteach, slinnteach, seirtheach, leabthhach, cumhthach comhthach,
cainnteach cáindeach, cumhachtach, tairngeartach tairngartach,
cosantach, comhairleach, fuilgeach fuilgach, dítbreamhach dítb-
ramhach, oireach, mureach, túiseach tóiseach taiseach, tearnann,
aiseag, [imdeal C²] imdeall imteal imteall, tóchar, cróchar, gábhadh,
édach (ón éd), sealad seadal sealadh, áladh, áradh, beannach,
mallach, inad inadh, imadh imad (ó éinchéil), innladh innmhadh
[ionnlad, ionnmhad]⁷, corcradh 7 a ngabhad⁸ leis, inann ghabhaid
7 colam f.

1795. Beag beas ar n-imadh oíne⁹. ¹⁰inger scabbua choisole Clíach¹⁰
Ní foil non sois acht¹¹ sealadh. ¹²meadhar Gail a moígh Mumhan¹².
Llaide dúin ag dul¹³ re bétig¹⁴

105. ^{ab}**TINGHEALLADH**, don tinghealladh, méid an
tingheallaidh, méid an tingheallta, na tingheallaidh, na tingheallta¹⁵,
dona tinghealltaibh, méid na tinghealladh, méid na tinghealltadh,
far¹⁶ thingheallta.

Imnighadh innaghadh, imslánadh, oirrlínadh, imdheargadh,
inonn¹⁷

106. ^{ab}**MUSGLADH**, don mhusgladh, méid an¹⁸ mhusglaidh,
méid an mhusgalta, na musglaidh, na musgalta, dona musgaltaibh,
méid na musgaltadh, méid na musgladh, far¹⁹ musgalta.

¹ féimheadh CC¹

² om. C

³ dérnadh C

⁴ and úr C

⁵ annor add. C

⁶ Coghnaich CC¹

⁷ add. C² marg. in later hand

⁸ anghabhann C

⁹ annor doirine C

¹⁰⁻¹² om. C

¹¹ om. C

¹³ doí C¹

¹⁴ éigí C. *The line is probably misplaced. Partially deleted in C¹*

¹⁵ tingheall C

¹⁶ comhail C²

¹⁷ om. C

¹⁸ a C

¹⁹ dema C²

Musgladh [músgladh C²] mosgladh, osgladh, fúasgladh, túasgladh, táosgladh, indladh, codladh cadladh, labradh, adhnadh¹, cunnamhnadh condamhnadh, inand ghabhaid.

107 ^{ab}FOIRNEADH, don foirneadh, méd an foirnidh, méd an foirnti, na foirnidh, na foirnte, dona foirntib, méd na bfoirneadh, méd na bhfoirnteadh², iar³ foirnte. ⁴Gach pearsa ar⁴ deireadh a bfuil eabha ea duir gu n-uathadh nó ailm duir gu n-uathadh dá cheinél sin mar sin acht an⁵ foirseadh abhain.

Snaidhmeadh naidhmeadh, teibeadh, greiscadh, inann ghabhaid a cur⁶ 7 an foirneadh.

108. ANNRO, don annró, méd an annró, na hannróa⁷, dona hannróaibh⁸, méd na n-annró, féch⁹ annróa¹⁰ ^{ab}gu gearr is .c. a deireadh ón táobhréim úathaidh anuas^{ab}.

Annró, iargnó iargná iarghnó iarghna, iarmhó iarmúa, lía, cu, crú (ón fuil), úa, ceó, ^agleó, ^bmi, ré^{ab}, an trath is .f. na seacht bhfocail sin abhus. eó, reó (dorcha)¹¹, ró (ón imarcaidh), ^{ab}Dé Lúain^{ab} D.a Lúain inann ghabhaid, acht canamhain acu so síe dá n-imarcaidh, crú crúa (an eich), cló, ^adó (an díse¹²), ^btrí, sé [an díse C²]^{ab}, inann ghabhaid uile.

Ní hí eachte an annró is fear na geall¹³ teachta a¹⁴ samhlo sund.

Ní fuil uadh ann acht a n-iarmhó, slúagh Gailí ní dá n-iarghnó¹⁵ orm.

1800 ^{ab}Bruidhean¹⁶ nua gá denamh dhó. méraidh dá úa le dá iarmó.

^{ab}Tinne an gáol ina an¹⁷ gáol nua. sinne ar-áon nar ndá iarmhúa¹⁸.

Dorcha an choill rodhorcha an reó, comhartha leó doir ar Dhl.

Ní léir gealchrúaithe a ngregh¹⁹ seang. tar eachlóanbe fear nÉireann.

Crúithe na n-sach hllfidh, le dtúithe chreach Conchabhair.

1805 ^aM'osnadhach ar do²⁰ lía luim. ía ní comadhach²¹ chongbhuim

.l. [mas fíor, ar do lía lom as .c. ann P]

^bNa trí naithe is náth dhá sealgadh. síá Éire ar b'urchar²².

^aAr trí bearaibh dhó dhar ndia. sídh le dearaidh is ró riamh.

Ní gloine a habhand²³ a heó²⁴. a²⁵ oó mhóighe taghail²⁶ tó.

¹ aghnadh MSS.

² -agh C

³ dena C¹

⁴⁻⁴ 7 gach C

⁵ am. C²

⁶ gceiri C²

⁷ annroa C

⁸ annroaib C

⁹ folaing C², iar H, gan P

¹⁰ annró C

¹¹ on aiet H, an aieoir P

¹² díne P

¹³ do gheall C

¹⁴ ar C¹P

¹⁵ iarmó C

¹⁶ Bruidhean C

¹⁷ om. C²

¹⁸ iarmhó C

¹⁹ gregh C

²⁰ an P

²¹ comadhach C

²² at urchar C; H gives the couplet in § 99

²³ abaid C

²⁴ eo C

²⁵ ina H, no a P

²⁶ taghail C

[*Not in CC²*]

Cuileán flalada ar tí Theamhrach . iarmua na trí tToirdhealbhadh.

1810 *Tairrogi chrúa ní fill fa coch . ó Chill Da Lúa go Luimneach.

109. **AINNRÍAS**, d'Ainnrias, mac Aionrias, na hAinnriasa, dona hAinnriasaibh, meic na nAinnrias, meall¹ Ainnriasa².

Ainnrias [Aundrias P], Naímhías³, Maithias, Risderd, Roiberd, Hoiberd, Uilleag, Uilliam [Oilliam C⁴], Írial, Gaibhrial acht gu ndearnadh mac Ghaibhriail⁵ 7 gan illradh aige.

Gu tarla⁶ a lín Ghaibhriail ghil . a bhannallaigh Rígh an ríchídh.

*Atmhriar nír ghabhais mád⁷ ghoin . do éanais ghloin Ghaibhriail ghil.

Nír chaite dhóit ríchíadh rinn . a mbeic Írial⁸ Hí Uiginn.

*Ag súd ón chléith na chléíáimh . imháigh an géith úd Írial.

(l. ó dhá chéill.)

1815 *Tig tre fuil dTáil na tendál do dail do cruadh fá gcomman
seoid ón hui duiat as dímbúan . cuistí ionfúar d'fuil Oilliam.

Tadhg Ó Cobhthaigh .cc.⁹

[*Only in P*]

Ar b'éing a Rindeard reamhuir . a mbeill chrídearg cháileamhuir.

110. **MAGHNAS**, do Mhagnas, mac Maghnais, mac Maghnasa, na Maghnais, dona Maghnasaibh, meic¹⁰ na Maghnas, meall¹¹ Maghnasa.

Maghnas¹², Muirghas, Fearghas, Aonghas, Flannchadh¹³, Anmchadh, Murchadh Morchadh, Donnchadh, [Dúncadh P], inann ghabhaid¹⁴, ¹⁵na Maghnasa .i., ní .c. aca acht a n-anmanna illraighthe uile go gearr¹⁶.

¹⁷Ní maibh¹⁸ lógb h'éiríha a Aonghas¹⁹ . ní mór éiríha éiríear.

*Slat agus í dh'uir pharrdhais²⁰ mac Maghnata rí Dhúin Durrtais.

Samball Síil Anmchadha a n-agh um gríbh n-armthana n-Imóhán²¹.

1820 Ar Mhuighe Larga ní samhthair . saidhe seailga ó nAnmchaidh ó.

[*Not in CC²*]

Rás Murchadha ceand a ceand . leam is urchadha Éreann.

*Mac Maghnusa ag triall atúaidh . úam na Samhnasa ar fladh bhFáil.

*Caidhe fear dúas Donnchadha . súas an seadh do fionnfuidheas.

*Amhghar gan an fear feasa . seai re maibhadh Muirghnasa.

¹ marbh C²P, gon H

² Ainnriasa C

³ Naímhíah as C, Naímhías C², Naimhías P

⁴ (Árria C

⁵ mud C², fad P

⁶ Írial C

⁷⁻⁹ add. C² on upper marg.

¹⁰ mic H

¹¹ iar H, gan P

¹² em. C

¹³ íait H, íad P

¹⁴⁻¹⁶ l. anmanna fada illraighthe acco mar atáit na Maghnasa etc. HP

¹⁷ Aonghas C²

¹⁸ spairtghais C, spairdhais C²

¹⁹ nímhan C

111. ¹EOCHAIDH, d'Eochaidh, mac Eochaidh, mac Eochadha, na hEochaidhe, dona hEochaidhibh, meic² na nEochaidheadh³, marbh⁴ Eochaidhe.

Eochaidh Eachaidh, Oilill, búachail⁵ búachail, Gofraidh⁶ Gafraidh⁷, Seafraidh^{8,9} [Séfraidh C²P, Cathfraidh HP], ¹⁰inann ghabhaid munab⁶ grána mac an bhúachala¹¹.

1825 Dá id Gafraidh⁸ tar Láoi a le . sgairfidh ar cáol re chéile.

Sgagtha roimhe ní rabha . dalta⁷ croidhe Cathbhadha.

^{ab}Blaidh tar éis Séafradha suim . a éanchoimha um Chéile Cornind

^{ab}Toirthe gég bhidaigh na Banna . do thréd ag búala bhúachalla.

Ní foil bhonn ar breith bhúachail . ga reich soir gu seanLóachair⁶.

1830 ¹²[Fáiltighim ret íod a tuinn⁹ . ón sáitirim bróg búachuill.]¹³

[*Not in CC¹*]

A ndubairt bean Oilill Finn . gídh eadh ní foilim¹¹ dh'Oíill.

Sibhal achaidh íod Banna . do dathaig bróg mbuachalla.

¹⁴Nocha fear mar soin Seafruidh . ní bhean bhote do bhataireabhtuigh.

¹⁵Ar a n-eachuibh eabhuidí fion . ní leanuid Siol Eachuidh d'ól.

112. FÍACHAIDH, d'Fiachaidh, mac Fiachaidh, na Fiachaidhe, dona Fiachaidhibh, meic na bhFiachaidheadh, marbh¹² Fiachaidhe.

Fiachaidh, Rúaidrí, Flaithrí, Echrí¹³, Filib¹⁴ Pilib, Conaing, Énrí, Muiris Moiris, Teabóid, Gearóid, Lúbhrrinnt, Eóin, Amblaibh, bicáir, sgoláir, pulláir¹⁵, macáimh macáimh, léghóid légháid, Féilim Féidhlím Fedhlím Féidhlímídh Fedhlímídh¹⁶, fáidh fáith, mí L, ré L, dé lúain, ¹⁷inann ghabhaid uile 7 crobhang .f. na Rúaidríe ar .c. ann 1 bile do rinn ris 7¹⁸ a leithéid eile mar ain¹⁹. búachail inann 7 Fiachaidh.

[*Only in P*]

Lochlunn Lachlunn, Feitcheirt, brúling, deochuin, saichdeochuin, ré (an aieoir), sé, trí (an díse) achd canamhain aca.

¹ Gofraidh H, Gofruídh P ² mic H ³ neochaidheadh C

⁴ gan P ⁵ -igh C ⁶ munab C, mun C²P

⁷ cro add. C ⁸ seanchrúachain P; H gives the couplet in § 112

⁹ re íod an tuinn C² ¹⁰ add. C² in marg. inf., also in P

¹¹ foil. H ¹² meall C², gan P ¹³ Echrí H, Echrí P

¹⁴ Filib C ¹⁵ polláir P

¹⁶ Feilim Feidhlím Féilimídh (d deleted before l) Fedhlímídh (first d added above) .c. Feidhlímídh Feidhlím l. C²; Feilim Feidhlím Féidhlímídh (first d added above) Feidhlímídh coir na ceathrar F . . . ídh .l. arann H; Féilim Feidhlím Feidhlímídh Fedhlímídh .c. Féidhlím Féilimídh l. arann 7 adearar gurab .c. Féilimídh o doniathur dan air P

¹⁷ om C² no P

- 1835 Is maing fear leibh imhain i . do bean don leat Eachrí.¹
 ab Sgibais an luing luchtmar² lán . seidhis an muidh macaimh
 ab ar an tileadh ndhith nderidh . muidh gach fileadh tsighidh.
 ab Tug an doine mair na macaimh . ar flath Mhuighe slatáoir³ Sainbh.
 ab Ní fúair san Chairn a cáineadh⁴ . riamh gu maibhm a macaimheadh⁵
 Tú a Féidhlímídh isin⁶ earrach . rod⁷ béubhinigh⁸ teallach Tair⁹
- 1840 a Bean Féilímídh¹⁰ ní feich¹¹ i . di gu breith léghinifir lé.
 ab Congas dá aithle gan éimhuin . ombas gairthe i Féidhlím air¹²
 Tugad fúithi rúibh¹³ robhadh . dóibh gu¹⁴ táithi ag úmsughadh
 b Do bbi an Fian na hoidénaibh . ar ciad an mhí mheadhónaigh¹⁵.
 b Tuilleadh ré reagar a leas . ní fédar nach é m amhleas.
- 1845 ab Gé thug féin ruisa mbreith bhóid . a breith ní léir don léghoid.
 ab Lúibhríot is a lánh re¹⁶ gheine¹⁷ . lán ón tsrúmhgeinge lánh
 Lúibhrinnt.
 ab Do gheabh le sgoláir don sgol . bean ag nach bhfoil ogháil¹⁸ air
- [Not in CC²]
- Más d'Éiríod tú tárrabhair¹⁹ . cró Féilím fa éníoluidh
 Ní folgth an t áth gan Féidhlím . seinninn gnáth chuisth. in chomlathu.
- 1850 b Bean da coimge a comlannuib . do leas d'oghra Féidhlímídh e uib.
 b An uaidh fa tug Féilímídh . tug an t-áth ag énurruidh .c.
 { . . } m²⁰ J. 7 J. cindid eis.
- [Only in P]
- Ní fú fíacha bó dar mhuaibh . ón ló do-ckuaidh Fiacha²¹ fúinn.
 Ar nÉiríoe thuhe aúaidh . d'áim ebríche féntabine Fái.
 Gé bheach Éiríe áidh²² dom légra . áidh nach éirí ar Fódla é.
- 1855 Conuing Ó Longáin do img . a roluig Abongáin mhéiríng.
 Rún eachdra fa Pilib féin . ná áidh géill teachda a uir
 Leathha Gearóid feadh foghla . colbha sreabh éanóid Sédhbha.
 A Theabold a chnó chroidhe . tú ad bhengóig as báoghluighe.
 Fúair do mhín íoid Féidhlímídh . úr nach dá chóig combrannuibh.
- 1860 Re feadh a hénsilluidh air . bean le Féilímídh fíomhaidh.

113. CROBHAING²³, don chrobhaing, méid an chrobhaing,
 méid na crobhainge, na crobhainge, dona crobhangibh, méid na
 gcrobhaingeadh²⁴, iar²⁵ chrobhainge.

¹ Echri C ² , Eicri P	² luchtmar C	³ slatair C
⁴ geaoimeadh C ²	⁵ macaoimeadh C ²	
⁶ san C ² , isan H, isean P	⁷ do HP	⁸ idh C
⁹ J. add. later C ²		
¹⁰ Féidhlímídh C, Fei . . límidh (<i>with erasure</i>) C ²		
¹¹ do feith P	¹² riamh C, róimh C ² P	¹³ ga C ² H, ge P
¹⁴ mheaghonaidh C	¹⁵ fa a C ²	¹⁶ gheige C
¹⁷ tag- C ²	¹⁸ tárrabair H	¹⁹ <i>illeg. read</i> Féidlim
²⁰ <i>This form belongs to § 2 or § 123</i>	²¹ fúadh P	
²² Leithéid HP	²³ síc C ² , crobhaing C	
²⁴ boing C ² , dena (farr) leubairde HP		

Crobhaing, leithéid dulainn, colaim calaim, rádhaing¹, amuisc, toirreim, sgárrlóid, Trínóid acht gan illrughadh aici, inand ghabhaid.

^{ab}Tú gan chineadh a colaim, can chrobhaing idhain t'anaim².

A Áedh Í Thoirchirt ná tréig, mise ná mac mo³ leithéid.

^aIn caite⁴ a Dhé dulainn ná, ar felaing mé do Mhuirí⁵.

^aMac fir ar labhras⁶ fan luig, rim⁷ ó chineadh ar Colaim⁸

^{ab}oighidh⁹ na mbeach tre bheach díbh, doiligh an bhreath a Bháonhin.

1865 ^aTugadh tober trí mbuinde, dí lá cogar colaima.

^{ab}Adhaltas fear na cruinde, ní hí cland na colaima¹⁰.

Colg sean do daigh¹¹ re¹² árainn, dar gheal rádhaing¹³ n-úair n-iarainn.

Treas rádhaing deamhdubh nóit¹⁴, dealradh álainn san aitér.

^aFeadh toirreim fir fínnEórpa, mhb a n-oirchill imbúalta¹⁵.

1870 ^bGa seadh¹⁶ dhuil bróg na bánbróg, bruit sgárlóid fód ar fínváid.

^{ab}Lór do dhuine um an ndigh geusg, cruine in fir um an amuisc .c.

[Not in CC¹]

Gan chual dhá toraidh a tuind, tal acht ar chomair a crobhaing.

114. ¹⁴RICARD, do Ricard, mac Ricard, mac Ricaird, Ricaird, do Ricardaibh, ¹⁵meic Ricard, meall Ricarda¹⁶.

Ní háil¹⁷ abbas ní háil¹⁸ bard, ó do-cháidh ramac Ricard.

115. SEAMAIR, don tseamair, méid na seimre, ¹⁹inann 7 seamar ó sin¹⁷ síis¹⁸.

Seamair, air, gais¹⁹, glúais²⁰, geis, congar²¹ mar sin [achd gurab casadh do-ní seamair P].

Áora ní díghaltas damh, fíolcas Áodha an t-adhbar.

1875 ^{ab}Sáorchlana leis²² nar slondadh brég congar gég fan²³ donchrann óg .c.

116. ²⁴BEAN TRÓCAR, don mná thrócair, mac na mná trócaire, na mná trócara, dona mnáibh trócara, meic na mban trócar, iar²⁵ mná trócara.

¹ raghaing C

² *couplet erased in C*

³ na mo mac H, no mo mac P

⁴ Níor chaithte P

⁵ mhoirí C², oir ní chumuing mé Muirí P

⁶ a Cholaim C, arna colaim P

⁷ Boing (*sic*) C

⁸ fíuigh C²HP

⁹ re a C²P

¹⁰ radhsina CC²

¹¹ uell C²HP

¹² imualta C

¹³ Cuma H

¹⁴ om. HP

¹⁵⁻¹⁶ 7 mar sin C

¹⁶ ail C

¹⁷ sin C²H

¹⁸⁻¹⁹ na seamra dona seamraibh meid na seamar gan téamra P

²⁰ na C²

²¹ la C²

²² om. H, Bean labhar P

²³ guidh C², gan P

^bBean trócar, bean treabhar, bean seasgar ¹, bean sádhail ², bean díchar ^b, bean labhar, bean falamh, bean folamh, bean sleamhan, bean sleamhan, ^bbean umhídhchar ³, bean íann ⁴, bean finn, ^bbean leasg, bean trócair ^b, [bean reamhar P], inann iad.

^aÓ glanDálaigh gu laidh ⁴ leis . don chraibh mhallíádhail ² mhilis.

Ar ghuth Muire atá toradh . lá na n-uile amhlabhhar.

Is laibhre na linn is doimhne . nua sgairthe is ní doilge a dul ⁴.

^bCúch Bhregh a brón do bheanfadh . an deachmhadh fear mór
mídhchar ⁷

117. ⁵BEAN TREABHAIR, don mnaí treabhair, mac na mná treabhaire, na mná treabhaire, dona mnáibh treabhaire, meic na mban treabhair, iar mná treabhaire.

Bean treabhair, bean seasgar [bean sádhail C²], bean díchar, bean míchar ⁹ inann ghabhaid. treabhair ón glicas atá.

1880 Ní dhéanam ní ar neach . do-ní neach as ó ¹⁰

ní treabhair ¹¹ atá . ga meadhair ¹² is mó? ¹³ Dondchadh Mór .cc.¹⁴

118. ¹⁴BEAN UMHAL, don mnaí umhail, mac na mná umhla, na mná umhla, ¹⁵meic na mban n-umhal, sir mná umhla. ¹⁶

Bean umhal, bean ullamh, bean olamh, bean eallamh, bean ogal, bean chunnail, bean chunnail, bean measg, bean tirm [bean úrm, bean tirm C²], inann ghabhaid. meic na mban tirm as cóir ann. gach táobhréim ilraidhe dhíbh ag freagra a anma úathaidh féin mar sin.

119. ¹⁴BEAN OGHA, bean urusa, bean orasa, bean usa, bean osa, bean cunnla, bean mheasga, inand iad.

120. ¹⁶CAITHIR, don chaithir, don chathraigh, méid na cathrach, [méid na cathreach P], na cathracha, dona cathrachain, méid na cathrach, iar ¹⁷ chathracha.

Caithir, ¹⁸ naithir, inonn

^bÓn chaithir ar ceann a sgél . dream mar aithin an t-olén.

Fuarais ag léim chluadh chathrach . guin nathrach is béim beithreach

¹ seasgar C

² sághal C

³ míchhair C

⁴ laigh C

⁵ mhall íagail C

⁶ dol C²

⁷ míchhair C

⁸ om. HP

⁹ míchhair C, míodcharr (d added above) C²

¹⁰ íó C²

¹¹ treabhar C

¹² meadhar

¹³⁻¹⁵ síc C², d. m. C

¹⁶ om. HP

¹⁷⁻¹⁸ 7 mar sin síc C

¹⁹ om H

²⁰ dena C², gan P

²¹ calthair C

In sed i mbi in naithir neamhe, craithidh of Eine na ncht.
Cathair ag cian¹ gach lunge, stán re hathaidh² orainde .l.

[*Only in P*]

1885 Son chaithir a cian¹ an auzul, brúidh lais³ thá ar tosaigh.

121. ³URSA, don ursain, don ursann, mé⁴ na hursan,⁴ mé⁴ na hursann,⁴ mé⁴ na hursanne,⁴ na hursain,⁴ na hursana,⁴ na hursanna,⁴ dona hursanaib,⁴ dona hursannaib,⁴ mé⁴ na n-ursan, mé⁴ na n-ursann, iar⁵ ursana 7 ursanda.

Ursa orsa (.c. a síneadh lais³ HP), pearsa, comharsa, rélla rélda [rélla C²H], drithle, mann [ghabhaid C²] acht na drithlind .l. [na comharsunn .l. a leithéid eile mar sin ar an cceinél sin P].

Bric as dobarchola do dúnaí, comharsaín dá cheili

*Ri Mís acht gér dorcha dhó, do bhás ortha ursana .c.

(ursanda .l.)

^{4b} Bliadh Deasbhumba fa chloen Cairn, pearsana nár tholl tathair.

*Brath rígh gan⁶ réllaind⁷ céda, rélda⁸ gulomh Émalon d'fógra.

1890 Móra mbocht⁹ coir¹⁰ cheana¹¹ gur bháidhe¹² Dia a ndrithleana, [Cruith na bfeartola dá bfechtas, pearsaín mar na Púércha]¹³

[*Not in CC²*]

Pearsana nách geall re guth, dá chend easnenna Ulluch.

A fuil gun re ós réllain, beraidh sé ó fuil Eóghuín.

⁵ Falham édrom ar léach Lúan, ga bháin le fréach réldand réldub.

122. ¹⁴LUGHaidh, do Lughaidh, mac Lughaidh, mac Lughdhach, mac Lughdheach, [mac Lughadha C²], Lughaidhe, do Lughaidhibh, meic Lughaidheadh, marbh¹⁵ Lughaidhe.

1895 Mente sin a leac Luighdheach, Muimheach leat do thig Theamhrach
Indis ród a ha Lughaidh, eis dan¹⁶ cubhaidh tód fuaidh.

Go ráoth do ghéin na gona, su láoch do láimh Lughodha.

Turriach na mbruighéi gan bá, cá chéile ó Lughdhach leó.

123. ¹⁴FÍACHA, (ghuirt gu n-uathadh), d'Fíachaigh, mac Fíachach, Fíachaigh, d'Fíachachaibh, meic Fíachach, marbh¹⁷ Fíachacha.

Eocha, Fíachra mar ¹⁸as .c. an dá ainm sin eile ¹⁵

¹ accúan P

⁴ ursan etc. C

⁷ relaind C

¹⁰ coir P

¹³ go mbáidhe P

¹⁵ meall C²

² athair C

⁵ fech C², gan P

⁸ redla C

¹¹ ar geana CC², ar ceana P

¹⁴ add. C²

¹⁶ dana C

³ Comharsa HP

⁶ gun C², san P

⁹ mor anocht CC²P

¹² om. HP

¹⁷ mol C²

¹⁸⁻¹⁹ sin C²

Sonáinis Dá Thí taidéal tonn . don righ ga haisdear¹ nachl² féar
dar grís an fuil Fiacbrach ann . clann Fiacbrach tar mór do
mheall³.

124. ^{ab}CLÚAIN RÁMHFADA, do Chlúain Rámhfada,
ionn Clúana Rámhfada, .i. illradh aici gach clúain 7 gach coil 7
gach móin chomhleanmhana mar sin.

1900 Aighib⁴ soilsi an chaith⁵ ó Chlúain . toirsi ag búain a dat⁶ dhíbh.
(.c. inonn⁷ 7 ainm comhleanmhana⁸)

Ar in ngréin do fóir an úir . ar fuigh don cheir fa Mhóin Mór.
Aighib⁴ learg amár um nóna . do dhearg grís fa Mhóna Mór .i.

125. ⁴DUBH EASA, do Dhuibh Easa, mac Duibhe Easa,
Dubna Easa, do Dhubhaibh Easa, meic Dubh nEasa, iar⁹ Dhubha
Easa

Dubl¹⁰ Easa,⁵ Dubh Chabhlaídh, Dubh Chabhlaith, a n-onn⁷
leis iad mar sin

Aic¹¹ um gharraha nuaice measa . marbhna Dhuibhe Easa and

126. ⁶MUIRE ÓGH, do Mhuire Ógh, Mac Muire Ógh,
ó Mhuire Mhaighdean, .i. illradh aici.

Muire Mhaighdean, Muire Mháthar, ó Mhuire Mhaighdean
inand iad.

A thréilámh in uile¹² fear . a tighrúib¹³ Muire Mhaighdean.
(.i. 7 ní ón¹⁴ chéill sin.)

127. ⁸BEAN FAGAS, don mhnáí fágais, mac na mná
faisi 7 faisge, na mná faisg 7 faisge, dona mnáibh faisg 7 faisge,
meic¹⁵ na mban bhfagas, iar¹² mná faisg 7 faisg.

Bean fágas, bean fógas, bean díleas, eaglais, inand iad acht
garb é méid na n-eaglaiseadh 7 na n-eagailseadh as cóir and ar
a taibhréim illraidhe.

1905 Faisge ion¹⁶ t'feól 7 t'fuil . a Eóin Baisde dód bhráthair.
Ní dá bats do b¹⁷ an broidei . foigsi an pháis¹⁸ ói ná duidéi
Doigh¹⁹ teacht a heagairsi as . ceast na heagailéi faras.¹⁶
Do nocht coimeál do choisí . bocht a n-onn⁷ eaglaisi.²⁰

¹ aisdear C

² Geall usim . . . add. C²

³⁻⁵ om. C

⁴ om. H

⁵ buail C², meall P

⁶ om. C

⁷ inand C, Dubh Chobhlaigh Dubh Chabhlaigh P

⁸ om. HP

⁹ na nuaice C²

¹⁰ ho so C²

¹¹ mé C

¹² ar C²

¹³ pais C, fpais C²

¹⁴ Doich C²

¹⁵ iarras C²

¹⁶ eagailsi C

128. ¹FÉGH FA LIGHE, d'Fégh fa lighe, mac Fégh fa lighe, Fégha fa lighe, d'Féghaib fa lighe, meic² Fégh fa lighe, iar Fégha fa lighe.

Fégh fa lighe sa li ar g³ta . aris d⁴i ní gile an ghéla.

129. ³ROÍLINN,⁴ do Roílinn, fonn Raileann, fonn⁵ Roílinne. [Ráoileann P]. Frémhann Mhídhe, Foinseann (acht illradh aice⁶), Málann, Manann, inann iad.

Gé⁷ tarfaighear is leag beam . agéla deimne ó rígh⁸ Roíleann.

130. ¹EAGLAS, don eaglais, mé²d na heaglaisi,⁹ mé²d na heagasa,⁹ na heaglasa,⁹ dona heaglassaibh,⁹ dona heagalsailbh,⁹ mé²d na n-eagalsadh, mé²d na n-eaglas, iar¹⁰ eagala 7 eaglasa. ¹¹mé²d na n-eagalsa .¹¹

1910 Bró leabhar mbúadha ad bhragh¹²a . trealamh úama¹³ eagalsa.

131. ¹⁴GÚALA, don ghúalainn, mé²d na gúalann, na gúaille, dona gúailibh, mé²d na ngúalann, mé²d na ngúailleadh, iar¹⁵ ghúaili.

Gúala, úala [ó éincheill P]. Ára [na naomh acht gan iollradh aice P], brágha bráighi [ionann 7 gúala achd duir orra P], fiche,¹⁶ gobha gabha acht síad .d¹⁷f. inann ghabhaid.

¹⁸Do chuidigh¹⁷ bean brúit úama . gúaili¹⁹ cuic ar fear síle.

Ní beanfa ar²⁰ anámh a chróbb Chúalann . do lámh re síobh úalann t'²¹éich.

Fear na litrí ón ló nach mac . na síohd²²i bó sí bronntar

²³Sreabh re húalainn²⁴ éich Magheala²⁵

[Only in P]

1915 Goibhne an úair fa n-imdhighe . ag colmhóche ghúail Ghailbhaile.

Tú ghébhua an longPhort Láirge . longphort bhérua bráighde a broid.

132. ¹⁴BEAN FORTAIL, bean fórtail, bean fártail, bean fártail, bean fórtail, bean fórtail, bean fórtail, ben fártail, bean fártail, inann²⁶ iad. cháola [ar a gcomhair C²⁷] acu.

¹ om. HP

² mic C

³ om. H

⁴ Ráoileann C²P

⁵ fonn C

⁶ de n-íomarcadh na fuinnseanna an t-iollradh add. P

⁷ Gidh C²

⁸ ríogh P, ó ri C

⁹ eaglaisi, eagalsa etc. C

¹⁰ saor C²

¹¹⁻¹² om. C²

¹³ bhrughsa B⁴

¹⁴ uamha C, corr. to nama C²

¹⁵ om. H

¹⁶ bris C²P

¹⁷ síle C

¹⁸ -idh C

¹⁹ gúail C

²⁰ ag P

²¹ om. C

²² uainn C

²³ unfinished CC²

²⁴ a n-áim 7 a n-áil. mar sin P

^bNí bí ar fílidh¹ gu fartaíl², a ní an chuidh Chonnachtatgh.

[.L 7 ní ón chéill sin C²]

Banbha a caitheann ga³ chloinn . gabbla foirtille fularog.

^bSgai creabhar nach foirtill bfeadhna . feadhan⁴ droichina⁵ feadhna⁶ iad.

133. ¹**LUCH**, don lochaidh, méid na lochadh, na lochaidh, dona lochthaib, méid na lochthadh, iar⁸ lochtha

1920 Tadhg ar tús tairne dar tig

an tosach. Muirlead áil na hóglochadh 1 do dhúnadh air. Muirlead áil na seanlochthadh .c. ón taibhréim.⁹

134. ¹**DARBH DÁEL**, don daibh dáel, méid an daibh dáel, na daibh dáol, dona darbhaibh dáel, méid na ndarlh ndáol, iar¹⁰ dharbha dáol.

Grán ag gabháil an daibh dháol . le¹¹ hanáil t'airm = Amhláibh .l.

135. ¹²**CORÓIN SPÍN**, don choróin spín, méid na coróna,¹³ med na coróine spín .l. illradh aici.

Bó inlúogh, bean infir mar sin acht na ba inlúogh¹⁴ 7 na mná infir 7 mar ghabhaid. coróin spíne, don choróin spíne, med na coróna, méid na coróine spíne.

136. ¹⁵**BEAN BHLÁITH**, don mnai bhláith, mac na mná bláithi, cáol uile.

Bean bhláith, bean mhín, bean náir, lámh dheas,¹⁶ bean chéilidh, bean chíallaidh, bean éidigh¹⁷ (on ghráin), bean édaidh¹⁸ (ón éd), bean ésgaidh, bean éisgídh, inand iad gin gu comfada. cirt cháola aca uile.¹⁹

Do mhnaí nach bíadh cundail²⁰ eiallaidh . ní chiall urraim d'iarraidh ort.

Cuiridh fear édaidh²¹ ele . seadh nar sédaib eulghine.

Bídh mo chnasa ar in geigh ndeim . bídh leis ar in mbírsa ad bore.

1925 An cnámh do-chí ar úagh gu heidigh²² . do bí cáil úair éigin as.

Bean chéillidhe²³ [don mnáoi chéillidhe P], ceart ar a comhair aici, bean chíallaidhe²⁴ .l. [bean méith .l. C²].

¹ fílidh C

² fartaíl C²

³ iad C¹

⁴ feaghan CC²

⁵ droichina CC²

⁶ feghna C, feaghna C¹

⁷ om. H

⁸ marb C², gan P

⁹ Muirlead áil na hógloch- 7 na seanlochthadh Tadhg ar tús tairne dar ttigh an tosach P

¹⁰ marbh C², gan P

¹¹ re P

¹² om. HP

¹³ coróna C²

¹⁴ -idh C

¹⁵ om. H., only Bean chéilidh, no exx. P

¹⁶ dheis C²

¹⁷ -idh CC²

¹⁸ -igh CC²

¹⁹ uile om. C

²⁰ chunnail C

²¹ -idh C

²² ceill- C, ceill-e c. C²

²³ chail- C, ciall-e C²

137. ¹**BEAN BHLÁTH**, don mnaí bhláith mac na mná bráithi, na muá blátha, dona mnáibh blátha, meic² na mban mbláth, iar³ mná blátha.

Bean bhláth, bean choitcheann, bean chaiteheann, bean méth,⁴ bean nár, bean tréan, bean asdrach, bean asdreach, bean rárach, bean nárrach,⁵ bean úabhrach, bean úaibhreach, bean súaireach, lámh deas, ciabh noch, Muire Ógh (ón ghloine, acht sí d'uathadh 7 d'ulrach), bean reamur, bean leathan achd gu gcasaid aráon, inonn uile 7 bean bláth.

A Choimbe cuis bhua muc méath, an mhuc ar ar luidh an íoch?
an tarc mar dhéa ar na dódh⁶, as arc no céis nór ros much.⁷
Grúadh a gúad mbláth nar mbonn, trúagh nach roich le cách a
chleith.

Glédhail an tí ris nach tuitend, a ndénann Rí caiteheand cách
ina clandaibh dá chéibh noicht, gan dhéim ar bhallaibh a chuirp.
1930 Dob í gúidhe t'fíir a Ógh, a Mhuire Ógh ribh do rád .i.

138. **MÁONMHACH**, do Mháonmhach, fonn Máonmhaigh. Máonmhach, Áolmhach, Lusmhach, Breghmach, monn iad Máonmhagh, do Mháonmhoigh, fonn Máonmoighi, c a cháoladh a n-oir 's a n-uileann 's a n-eamhonchollai

Máonmhagh, Bregmagh, Lusmagh, [Áolmhagh F], mar sin.

⁸Ní thig damha beith dom brath, ar ocht míle do Máonmaoh.

139 **BEAN BEÓ**, don mnáoi bheó, don mnáoi bí, mac na mná beó, mac na mná bíe, na mná beóa, dona mnáibh beóa, meic na mban mbeó, sir⁹ mná beóa.

Bean beó, sgian nua, lámh chlé mar sin (lámh chlí .i.).

¹⁰Tong na láimhí eilí do-chúisidh, do búala Tráigi LÍ as a láim .i.

¹¹Le feidm láime eilí i Chondla, ú fau bfaime¹² ar ghormgha ngér .i.
tí ón fáinne¹³ ar gormgha¹⁴ ngér¹⁵ .c.

¹⁶Decair coime red chéibh nua, ó Síleibh gCóa gu doindEa oDia.

140. ¹⁷**DERBH ÁIL**, do Dherbh áil, mac Derbh áil, na Derbha áil, dona Derbhuibh áil, meic Dhearbha n-áil, féch¹⁸ Dherbha áil.

Derbh orguill, [Derbh argaill H], Derbh ieadh, monn.¹⁹

¹ om. HP

² mic C

³ buail C²

⁴ meath C²

⁵ C breaks off.

⁶ dogh C²

⁷ after this a couplet has been erased

⁸ meall F

⁹ bfaime C²

¹⁰ gormgh C²

¹¹ om. F

¹² marbh H

¹³ mar sin H

Der bháil, do Dher bháil, mac Der báil, Dera báil, do Dherubh báil, meic Dher mbáil, mell¹ Dhera báil.

Der borguill, Der bhileadh mar sin acht gan illradh aice.

1935 Abair re Derbh áil as m'ucht, nach selub² dob áil don iasacht.
Gidh eadh do thráigh in³ tuirsi, Dear bháil leis na bríathraibsi.
A cead ag conclúinn re coinnil, Derb orguill san orsain.

141. ⁵BEN TORRACH, don mnaí⁶ thorraigh, mac na mná tiorche 7 torcha, na mná torrcha, dona mnáibh torrcha, meic na mban dtorrach, féch mná⁷ torrcha.

Ben torrach, ben cumag, ben cumang, ben fósadh, ben íasadh, ben riabhach, inonn.

Uidhe mhná tiorche ní thoir, lá choidche leis na crechoibh.
Ní hénadair dhosan as dí, fósadh í 's as éagaid é.

142. ⁸BEN FOSADH, don mnaí fósadh, mac na mná foidsí, 7 mar sin.

Ben fósadh, ben íasadh, slat dírech no slighe dírech, ben gairid, inonn ghahaid, an dírghe in phersa.

1950 Fíodh cláon 7 deitche dírghe, cráobh chochna nar tíni tug.
A grúidh réidh as fóide⁹ a n-égen, nach roide a geim éigen bí.
Do rígh- aúó as ar mbreth, tug Día do Dhondchadh Cairbrech
gúill an ghaisde gon gillí, céill as fátige d'fíriúde.

143. FOIGHIDE, don foighidin, méid na foighidean, na foighideana, ¹⁰dona foighideanaibh, méid na foighidean, déna¹¹ foighidenna.¹²

Foighide, tarcoisi, urmoissi ormoisi carmaisi, imáighin, indisi, fáoiside, loisí laoisí¹³ (an tsleibhí), inonn íad [7 P] cóir d'úathadh 7 d'illradh [lars íad H], acht¹⁴ imháighin mar sin gabhuid.

Nár é 's gan cách dá chreideamh, más é fáth na foighidean,
Ní uil¹⁵ acht mh'imbáighin ann, a thuir miníá-lúdh Mhanand.

144. FOIGHIDIN, don foighidin, méid na foighidne, na foighidne, dona foighidnibh, méid na bfoighidnedh, déna¹⁶ foighidni.

¹ iar H	² sealbh H	³ a H	⁴ briathuroisi C ²
⁵ om P	⁶ mti C ²	⁷ marbh mna H, which breaks off here.	
⁸ om HP	⁹ íaoisde C ²	¹⁰⁻¹² 7 mar sin C ²	
¹¹ gan P	¹³ lo otsi C ²	¹⁴ ach C ²	¹⁵ fuit HP
¹⁵ gan P			

Foighidín, tarcaisín, urmaisín ormaisín ermaisín, iaduin,
fáoisidín acht méid na fáoisidnech .c. 7 mar ghabhus, inonn iad.

¹Luisín loisín (an tsleibh) .i. urmaisín ormaisín ermaisín .i.¹

1945 Tig an geal comhlán creidmhech . as-degh d'orlár fáoisidnech.

[*Only in P*]

Nár d'fóir a aithne ód tighse . a chion d'aithle a innisne.

Ní mór ar n-oiridne ót fáil . do lógh t'foighidne aguib.

145. **DÍLE,**² don dílind, méid na dílend, méid na dílinde,
³na dílenda, dona díleannaibh, méid na ndíleand, tug⁴ dhílenda lat.⁵

Díle, íara, cuisle, féthla féthle, léthre, uile uile,⁶ inand iad
⁷acht uile d'úathadh 7 d'illradh dá n-imarcaidh⁸. fáoile, gighra,
ithla idhla,⁹ derna¹⁰, banaítra, altra .c. (ailtrí .i.) [Fionnghuala achd
nach bfuil ann achd mac Fionnghualann P].¹¹

¹²A mbéi dílinne ba-dheas . ar ndér dílinne dháileas

Cell tré fáilach taruindí . a mbarr dharach dílinde

1950 Aithin Moire gona moduibh . fa ailtinn oile d'fagháil .i.

An cén¹³ bhus beó idhla¹⁴ t'feirgí . undha gleó na teilge¹⁵ theacht.

[*Only in P*]

Cuilg a ceardchaidh t'foghlaime . uirg lé ndeargthair dearnana.

Mó a tharba lat an dán don droig . a lán asbha an lothluinn.

Bráoin fíothmhalla nach do glor . do lion lothlanna an fáoibh iblar.

1955 Sgáib ar fáimh i Lughaidh Meann . lér cumhuin dáil na díleann.

Céor theineadh do thábhulle . bráon do dheireadh dílinne.

(c. ón dílinn).

Trí croinn nach cláib fúaircheangul . fa iath Floinn na bhféithleann-
uibh.

Do fáil an mBréitheas barr Lí . an crann í¹⁶ an féithle é.

Gadbur sreabh na Déide dhl . an feadh do bhl fáoile fáoi.

1960 Madh ionmhall an uéil go Nás . as fás an ngíogharrann¹⁷ tre ghíos.

Lór fáisle na huille clé . 's nár thuille mé fábhsí í.

Do nóe ár na huilleann clé . ní thuilleann mé as-tig a tiáol.

As é dobudh dalta dhamh . 's dobudh mé altra a aibar.

Ag nóghe¹⁸ a ghealbhoon do ghabh . cridhe a dearnann gur deargadh.

146. **BEN DÍREACH,** don mnáoi dírighe, mac na mná
dírghe 7 díorga, na mná dírghe 7 díorga, 7 mar sin ón dírghe
7 ón díorgas atá, 7 ní hó éncéill.

¹⁻² om. H, after ex. 1945 in C³

¹ íara P

³⁻⁵ 7 mar sin síe C³

⁴ gan P

⁶ as a teid a rem add. H

⁸ ighla C³H

⁷ No metrical exx. in C³

⁹ feadh P

¹⁰ ighla H

¹¹ teilge P

¹² ngíogharrann P

¹³ níohi P

147. ^{ab}SGÍAN DÍRECH, don sgín dírich, méid na sgíne dírghe, na sgeana¹ dírghe, 7 mar sin sí.

148. ^{ab}CLUINSIN cloisidín claisidín, faicsin faisgín, faicsin, cichsin, tuicsin, dingsin dleisidín dlesdain dlechtain, tarachtain tarachtain, rochtain rúachdain² ríchtain, tárachtain táirrechtain táirhachtain táirthechtain táirrechtain, tairsin tairgsin (duit), tairgsin tairsin (an édaigh), tegmháil, teidáil tesbháil, fiondachtain, fogháil fagháil foghbháil faghbháil (guthaidhe leis orra), gabháil, damháil, sgarthain, marthain, sáoil-chtain, féim dhechtuín éim dhechtain, fáomha-chtain áomhachtain, féchain (7 a bhfuil cáol di), congmháil, diongmháil, ionggabháil, eisimláir, rubhechtain, féidachtain éidachtain, túarasgbbháil, inonn ghabhaid 7 feól.

149. FEÓIL, don féoil, méid na féola, na féola, dona féolabh, méid na bhféol, íth féola.

Feoil, treóir, dáil (na díghe), dál (ort), comhdhál .c. (comhdháil .l. ón chéill sin), seim, sgeim, mil, brach. édal édal, fuláir foláir faláir furáil foráil faráil (guthaidhe leis orra), díghbbháil, othráil, léisdín, oighidh, asgaidh aisgidh, esbhaidh .c. (esbaidh .l.), taisgidh, toirneim, iarraidh (acht méid na híarrata 7 mar ghabhas),³ tabhairt, Rómh^{ab} (acht gan ilradh aice), sál (na coisi), bandál [b. P], tennál .b., anál, fúaignéil úaignéil^b lúath, úaisg, úaim (acht canamhain aice)^{ab}, srón, búain, dáir, ^bfurrthain foirthain (.c. gu gearr leis iad 7 .l. guthaidhe orra)^{ab}, ferthain, deóin, aindeóin,⁴ drum .b., rind b. (acht canamhain aca aráon), aomhdheóin, leamhnacht^b .b. mond gabhaid.⁵

1965 Do chuir le¹ deirbhí a dála . ní beiribh eile lána lá.

Ní mór nach déisidín ainn oile ar baidhbh n-éisgidh Moige Mís.

^{ab} Do mhae Áodha na eile thighe . fúaignidh bean brata súilbaidh
d'inghin óig gúimleathain ghl² dá bróig úrleathair úaignidh.

Foirnead glastana bheann mhán . níl fearr acaidha lhbán.³

Coindmí aistarae 's anoir . foirmi farradha eallagh⁴

1770 Cairidh bean tre baidhbh Suca^{ab} . snaidhm ar fear a híarrata.

A guin le leig fúaignéil . do thig fuil tre¹¹ órláine .l.

¹ four or five letters erased C¹

² .c. add. H., .c. do chanamhain P

³ P puts nouns ending in broad l and n at end of list, adding ionann iad achd aemanna nathaidh lenitha aca o iarraidh anuas 7 a reim ag dul asda

⁴ do H

⁵ mheilaigh H

⁶ gheil C²

⁷ naq C³

⁸ read (sic) C³

⁹ aind | dheoin C⁴

¹⁰ lubbán H, Ubbán P

¹¹ fa HP

Snáth úaimme Gaidheal¹ is Gail . sáoirfeair Múaidhe ni² marand .l.
Do Jerg Colla ceom a gha . fa chend olla na húasga.
^{ab} Do sgáil an cóigear an cath . a diaibh t'fóidíadh doib esbach.

(c. do chanamhain.)

- 1975 ^aNa³ druim moighe as (arna har . nach bí m⁴ hoire d'ardhas.
^{ab} Búaitear ardchoire a gcló ad ceisdo . rómh adlaigthe ellaigh.
^{ab} Do-gábha ó senDubbthugh eund . a toufurrthain do tafand .c.
^{ab} Seintear búabhaill le baidhbh ngáoil . ² do sgáoil naidm a húamainn óir .⁵
^{ab} esbach .c. ó chanamhain, esbadbach an ceart^{ab}.

[Only in P]

- Glés ar an mbearna do-bhur . do bhéa fir na seanma sein.
1980 Taibhsi ag mnáibh na críghibh corra . lámh re mfidh Dhroma Deirg.
Bea fúair a n-siom aimbheóne . le a garm úaidh ní imdheógha.
Sibh do fóir ar n-turomabhadha . mar sin as cóir combarsana.
Iolgháirthe gas méid do mhair . ná léig lo mánbne a n eanbhaidh.
Fúair aisegeadha a n-úair a gheate . tuairil taisgeadha an eise ó r.
1985 Maibhog ag an inghin léil . do rabhsod inghin d'fuaighéil .l.
(treisi do chéil an oibrighthe iná don tuillréim).
Buda tráib uona fa dhuil di . go bun na arona ag Síle.
Sintom a ceann is dá ecombróidh . comhdhál clann ríogh ad roigh.én.
Núainéil an Tolaigh Dá Tbi . ri Codhuil ag fuaighéil fáol.

150. **SOIGHIDH**, don soighidh, méid na soighthe, na soighthe, dona soightheibh, méid na soightheadh, iar⁶ soighthe.

Soighidh, indsoighidh, fiarfaighidh, fiafroighidh², tathaighidh, tathighidh, ³athoighidh, aithighidh,⁷ uirichill oirichill ^{a.c.} (uirichill .l.)², cublachail, deimhin,⁶ soighin (ort), iábhaill, faichill,⁹ aighin (na croiche), úamhain omhain, doighir, aisel,¹⁰ ainmh, daínmh, pubail pubaill, creidimh croidimh, tuilimh toillimh, feithimh,¹¹ éighimh,¹² maithimh, canthimh, déinimh, máoidhumh, formathimh (ó éincheill), áirimh², tuirimh, deighil,¹² totun tunim, sochain sachain sochaind sachaind, bathais baithis,¹⁴ dúthaigh, sanais, banais, trilis, inis, argain, teasargain, áinigo, iris, oiris (na teineadh), ^acoigil caigil (na teineadh)², oirighidh, ^ainpon gabhaid acht méid na ¹³sainsi 7 méid na bainis gearr aráon^{a,16}

¹ uaimi gaodh- C²

² o nach H

³ Gan H

⁴ fa a H

⁵⁻⁶ add in later hand betw. cols. C²

⁷ dena H, gan P

⁷⁻⁸ guth-e leis orra C²

⁸ deimen C²

⁹ faicheill C²

¹⁰ aiseil C²

¹¹ -eimh C², feithimh HP

¹² -eimh C²

¹³ -el C²

¹⁴ -eis C²

¹⁵⁻¹⁶ sainnsi .c. 7 a leithéid eile an an eceimél sin ... gion go comhfada tad P

[Only in P]

toisimh tairisimh, iomáirimh, comháirimh, comhmáoidhimh, froth-
 éilimh friotháilimh, foláirimh foláirimh faláirimh faráilimh foráilimh
 faráilimh (.c. ar ghuthaidhe mar sin iad).

- D'fuit a baide¹ 7 a bhonn, fonn baide² do chuir bar ceand.
 1990 Do-chúaidh sibh tar an slighidh, mar sin úair³ a haithighidh.
 Géimh gilla faiche an fear as fionda a aighthí d'fiondneadh.⁴
 Do-sóigh re⁵ táubh caisil cloch aiséil óir gu háodh a eangach.
 Ga puhaill sunire no ga síoth, a bhíth cósar chugainn ón chúach,⁶
 Comdeal úr as⁷ sia soillsí. Dia na broudsí ó ádh sóinní.
 1995 Ní dalta mé⁸ do Mág Craith⁹, oideacht orm gé do formaith.
 Ní téd mé a tairn do thuirimh, mo phían¹⁰ re sé seachmhainibh
 Gerr go ádhí i n-eang íorba¹¹. Rodhba ceand dúitheo í Dubhda.
 a Menma eile ag eighre¹² glaunc, deimhne¹³ fleidhí bainí ar¹⁴ Bonn.
 Anba a gég bráighidges¹⁵ Banba, méid áinigneadh¹⁶ t'ághla orm
 2000 Léigdh chon d'áighthe¹⁷ cu beibha¹⁸, faichne do chor meapma a méid.
 ab Denadh dáine ánuill uire, tábhúill cáire duinne a doru.
 ab A fáa a gél choimhidhgh, a bhás dob í a oirighidh.¹⁹
 a Céor theineadh do thábhúill, bráon do deireadh dílné .l.²⁰
 (méid na táibhle .l. 7 do-rinneadh é)²¹

[Not in C²]

- Ní bé an t-ég as²² doilge dam, méid mh'óimhne noch a n-ígnadh.
 2005 b As áaimhnech a fear d'ama, ón seal áabrech anera.
 Culther d'áimhagh²³ Chind Chais, aighin gu²⁴ bíarthar Israia.
 b Fosthre 7 áuibhí ar a son, foiche no far thréigthí a treabhadh.

[Only in P]

- Lá a tuomsaighthe na ní sláugh, síoth i úan ionnaughtí an síu.
 T'ógra ágh as anachúinn, is cáin Fódla at oirichill.
 2010 Ní náir an oirighidh oirigh, coimhidh chlár ghruibh Ghreg.
 Sáoghal croinn ar [is] tuitme, do bhí gar ceoim Chormuene.
 Go ní dhinn é d'oirichill, an té do-ním meamháichill
 Croth smóil doighre déinleas, do thóir oighre an íarlaz.
 Pubuill dearg ós doinnobhar, sealg chuguibh dá cruinnlogbadh.
 2015 Sreabh íar do abha d'éindigh, grian chéillidh Inai bEóghann
 An cédgha a céleth os a cinní, iéda agéib na híral óir
 Fach ag aoighin ar a srian, fa Bhrian ag aoighidh chléth caol

¹ baide H, baithí P	² baide with t over d C ²
³ úair P	⁴ fiondneadh C ² , doithneadh H, d'fiondneadh P
⁵ a HP	⁶ .l. add. H
⁷ Mág Craith H	⁸ a C ²
⁹ Mág Craith H	¹⁰ mo pian C ²
¹¹ oirighidh C ²	¹² eighre H
¹³ oirighidh C ²	¹⁴ ag P
¹⁵ bráighidges C ² , bráighidges P	¹⁶ áinigneadh P
¹⁷ áighthe C ²	¹⁸ na beapma P
¹⁹ om. P	²⁰ add. in marg sup. C ²
²¹ Téid anathmhagh P	²² a P

151. **TEAMHAIR,**¹ [do Theamhuir P] do Theamhraigh, fonn Teamhra 7 Teamhrach.

Crúacha, Alma mar sin.²

Adéra clach⁴ thighe Teamhrach . a sgoth⁵ Linc a teannguibh trít.⁶

^b Tug a n-aithní d'fadh Crúachna . fan Léachra t'aithle a héirba.

152. **ÉLE MÓR,** d'Éile Mór, fonn Éile Móir (ón tír). Éilí Mhór, d'Éibh Móra, fonn Éle Mór, iar Éilí Móra (óna dáoinibh).

Connachta Mhór, Gaileanga Mhór, Oirghialla, Ara, Ealla, Tulcha, Breta, Sagsa, Saghsa Mhór, gach tír díbh mar sin.

153. **ULAIDH MHÓRA,** d'Ulaibh móra, fonn Uladh mór, iar Uila móra, ón tír 7 óna dáoinibh.

Laighin mhóra, Sagsuin, Saghsuin, Britain mhóra mar sin, ón tír 7 óna dáoinibh.

154. **TÍR DÚTHAIGH,** don tír dúthaigh, méid na tíre dúthche, méid an tíre dúthaigh, na tíre dúthche, dona tíribh dúthche, méid na díreadh ndúthaigh, gabh thíre dúthche.

155. **CRÍOS DÍONA,** do Chris díona, mac Cris dína, Crísa dína, do Chrisaibh dína, meic Cris ndíona, iar Crísa dína.

Smibh fína mar sin masa .c. iiradh síce.

156. **MAIRGHRÉD,** do Mhairghréd, mac Mairghréd, na Mairgréda, 7 mar sin sía.

157. **MAIRGRÉAG,** do Mhairgréig, mac Mairgréige, na Mairgréga, 7 mar sin sía.

Muir grég, mac Mara grég síc.

2020 Mac Mara grég gá gabháil . lagha⁷ nár féid d'inggabháil.

158. **SGOLB** b., don sguilb, don sgoilb, méid na sguilbe, méid na sgoilbe, na sgoilba, dona sgoilbaibh, méid na sgoib, géraigh⁸ sgoilba.

Boig .b., leac, lorg .b., *mong, inonn, (mung .l.)⁹.

A mbiond loirge¹⁰ mar luighe . gu ngoirge Fínn íalmuire.¹¹

Ón íáinne re cois an chuilg . builg ar bhois í Dháire deurg .l.

¹ om. H

² Chuinn *add.* P

³ Almha d'Almhula fonn Almha fonn Almhaire. Crúacha Áoi do Chrúachuia Áoi fonn Crúachan fonn Crúachna hÁoi P

⁴ Doghéra cloch P

⁵ sgoth P

⁶ thríd P

⁷ fadha C²

⁸ tug . . leat H, bean P

⁹ almbuine P

*Gris do chléith chuir an Chalbhaigh . adhaidh¹ muing n-eich a n-irghail.

*Buinne lán do lla eighridh . do doimnigh snámh bric bhailghil.

2025 Ag iarraidh² bhric do bhí sin . fa lio 7 a³ ar shighidh. cóir.

[Only in P]

Tóir a eumige leis ga léim . ag béin⁴ aguilbe don cheis chaoil
Lán do triall tar muing mara . ad leing ní iarr easgcara.

159. ¹**AIGNEADH**, don aigneadh, méid an aignidh, méid an aigeanta, na haighnidh, na haigeanta, dona haigheadhaibh, dona haigeantaibh, méid na n-aigneadh, méid na n-aigeantadh, tug aigneadha 7 aigeanta.

160. ¹**SEITHE**, don seithidh, méid na seithheadh, na seithheadha, dona seithheadhaibh, méid na seithheadh, leasaigh seithheadha.

161 **DEACAIR, DEACAR**, don deacair acu aráon, méid na deacra, méid na deacrach, na deacre, na deacracha, dona deacrachaibh, dona deacraibh, méid na ndeacar, méid na ndeacrach, fóir⁵ deacra 7 deacracha.

Docar docair, socair .c. (socar .l.)⁶, arathar, meadhair, inonn.

A fheadha ac díol a deoraoh . bleachtach tigh Ceara Corcach.

Gémadh deocar a dhéanamh . a fécadh do fuiléngadh.

2030 A dáoini dá ndáilear rath . leis nach beag méid a meadhraoh.

[Not in C¹]

Ga fear ga faghmuid do meoma . tarraig ar scal meadhra amuigh.⁷

162. **CRITHEAR**, don chrithir, méid na chrithrí, méid na crithreach, na crithrí, na crithreacha, dona crithribh, dona crithreachaibh, méid na gcrithreadh, méid na gcrithreach, méid na gcrithhear, tug crithre 7 crithreacha lat.⁸

Crithhear, [láthar P] láithhear, inand gabaid.

Leac láithreach na troda thú . ní foda ón chrú bháincheatb bhí.

Atáid láithrí oile and . toighe ar n-áithne⁹ s ar n-ámhann.

*Láthar, láithhear inonn gabaid¹⁰ acht nach téid¹¹ a dá dluillréim áthaidh¹² mar théid¹³ a ceart uile ó sin sí.¹⁴ méid na láthar .c. mar tá méid na¹⁵ láithear¹⁶.

¹ aghaidh C²P

² iarraidh H

³ i C¹

⁴ corr. from béim

⁵ iar H, iarr P

⁶ meaghra amuigh H, meagma mbóir P

⁷ iar ch. etc. H, gan ch. etc. P

⁸⁻⁹ da thú. b², an eochurp P

¹⁰⁻¹¹ crithhear o sin amach P

¹² om. C¹

^aSuidhe a dTulaigh na dTid bFear . budh i a Lughaidh do léithear.
2035 Is siubeamh narb feirdi d'hor . **crithear**² a feirge d'fuchadh.³

^aIs tú as ríogham ar an sítheadh . léir lionadh gach lathar
^{aas} tú as glotne brú agus bríathar . as tú Mhoire Mháthar.⁴

[*Only in H*]

Don sítheadh rem uigdecáibh . in **chrithear** do chaiglebar.

163. **CRITHIR** (cháol)^a, ³don chrithir, méd na crithre, méd na crithreach, na crithre, na crithreachra, dona crithribh, dona crithreachaibh, méd na⁴ gcritheadh, méd na gcritheach, tug⁵ crithre 7 crithreacha lat.⁶

Coingir [congar H], beithir, láithir, láthair^a inann iad.

Fúarais ac^a léim chluaidh chathrach . guin mathrach is beim beithreach.

^bNa droighní loma um Leamhais . coingre orra d'arruadhaibh.

2040 ^{ab}Ad tugh na budh tréa do máthair . ní bér sin doa láthair loma

^aTeagh a choda don choimnibh . coingir éileag bróda síluidh.

164. ^{ab}**TEAGH FIONN MÓR**, don ugh nó don toigh fiun móir nó find móir nó fionn móir, méd an tighe, méd an toighe find móir acu uile, i. moladh canamhna a ndéaidh⁷ an molta ceirt, na tighe fionna móra, mar sin ghabhas ar illradh.

Teagh móir find mar sin, 7 gach aium oile ar a mbeid dá moladh canamhna.

And na mbróin os cinn coithair . a ionghothigh fionn moir Murchaidh
7 móir fiond Fearchair.

165. ^a**DÍAS** (do dáoinibh), don dia, méd na deisi, na deasa, dona deasaibh, méd na ndeas, marbh⁸ dheasa.

Días, sgian, deoch, mean, eadh, ceall, cearc, inann iad acht dá tháobhréim úathaidhe an dá¹⁰ chéadainn a n-cadhadh¹⁰ cuigé¹¹ gin go comfada nú.¹¹

Ole an háoghail¹² nar ar dteagtha . mar faobhar sgian mbeannaibh bhad i.

^bDá fásgallach d'olainn mín . do chuireas ar mo chuigéil.

[*Only in P*]

2045 Frioith a n idh¹³ eól an féinneadh . éinneadh¹⁴ libh do mheór mbeidh.
Matth an fear aga bhfaghar . mean is brach is bótharadh.
Guin agéine fa-deara dhamb . gan agéana eile d'iomchar.
A ttroid as radh do óbair . goid a agéan do sgológuibh.

² ¹ léirgi da néirghradh P

³ C¹ cites this quatrain in § 163

⁴ ionann 7 crithear achd méd na ceithear amháin aige so crithear P

⁵ om. C²

⁶ iad (for tug ... lat) H

⁷ ar H

⁸ -igh C²

⁹ om. H

¹⁰ gan P

¹¹⁻¹² chedainna ag dul an .c P

¹³⁻¹⁴ mur sin achd nach comfada iad P

¹⁵ baodhal C²

¹⁶ igh P

¹⁷ éinneagb P

166. ¹**OIL FIND**, d'Oil Finn, fond Oile nó Ola nó Ala Finn.

Slat a háorach Oile Finn . do cháolsch torgi an Tailginn.
2050 Deargfaidh óigíear Ola Find rinn an íogba² an cóigeadh gCúinn.

167. ³**CORA FINDE**, do Choraidh Finne, fonn Coradh Finde

Do-rinne ar Tholaigh Dá Tbi . as ri ó Choraidh Finde fáoi.

168. ⁴**Ó DÁLAIGH FIOND**, d'Ú Dhálaigh Fiond, mac í Dhálaigh Find, Hí Dhálaigh Fionda, d'Íbh Dálaigh Fionda, meic Ó nDálaigh bFiond, marbh⁵ Ú Dálaigh Fionda.

Ó Dálaigh Fiond, Ó Muirgheasa Mór, ó Meadhbha mór, ó Sadhbha mór, Ó Bríain geal, ⁶inond iad, a leithéid eile mar sin. ar an Ó atá an moladh and sin. gach ceand finí mar sin ns a mbia Ó.⁷

⁸Gairid le cloinn Meadhbha móir . do boing na Teabhra ar íbh Táil.

169. ⁹**Ó DÁLAIGH FÍND**, d'ú Dálaigh fínd, mac í Dhálaigh fínn, í Dálaigh fínd, d'íbh Dálaigh fínn, meic ó nDálaigh fínn, marbh ú Dálaigh fínn.

Ó Muirgheasa móir, lom tríd sía a moladh,¹⁰ ó Bríain ghíl, ¹¹séimh tríd síos a moladh.¹² ¹³Ó Meadhbha móire, d'ú Meadhbha móire, mac í Meadhbha móire, ¹⁴í Mheadhbha móire¹⁵, d'íbh Meadhbha móire, meic ó Meadhbha móire, marbh¹⁶ ú Meadhbha móire.¹⁷ ó Sadhbha móire mar sin, ¹⁸lom tríd síos as .c. an moladh sin. ó Dálaigh fínd, ar Dálach atá an moladh and¹⁹.

170. ²⁰**BEAN AITHNIDH**, don mnáoi aithnidh, mac na mná aithinte 7 aitheanta, na mná aitheintí 7 aitheanta, dona mnáibh aithintí 7 aitheanta, meic na mban n-aithnidh, marbh mná²¹ aithintí 7 aitheanta.

Bean súaithnidh, bean dúaithnidh, bean urrdraic, bean urrdhaic, bean urrdhreic,²² bean urrdhearc, a n-onc 's a n-onc leia, inond iad.

¹ om. HP

² folba C²

³ om. H

⁴ meal

⁵⁻⁷ .c. gach ceann sine aga rebia o roimhe mar sin P

⁸ achd gurab lom as .c. an moladh na dhiaigh P

⁹⁻¹¹ as .c. ann ar Bríain atá an moladh ann P

¹² separate § in P

¹³ meal P

¹⁴ lom as .c. an moladh na dhiaigh add. P

¹⁵ om. H

¹⁶ féch mbeá P

¹⁷ nirdhrec C²

Úair is cáoirigh³ is cearta . faim⁴ ag d'áoinibh dúaitheanta.

^bClann is oirrdhíreo mun amsoin . síoinmídul dá siorbhtheist.

171. ^a**EACH**, don each, méd an eich, na heich, dona heachaibh, méd na n-each, gabh eocha.

Neach, beach .f., inonn.

2055 Ní fíad sé re haithní e each . ní brathfi neach é ar a eoch.

Damad f a míl dó budh deoch . gan dígh ac beoch a íó áluich.

172. ³**BRÓG LEBHAR**, don bróg lebhair, méd na bróigi liubra, na bróga lebhra, dona⁴ brógaib lebhra, méd na mbróg lebhur, ar bróga⁵ lebra. an libra .c. an libhre⁶ .l.

Fogus ciall a diomdhe dhó . do iar⁷ ghó libra re lá .l.⁸

173. ³**CAPALL**, don chapall, méd an chapail, na capaill, dona caiplibh, méd na gcapall, ar¹⁰ chaiple.

¹¹Capall, tafand, inonn, acht méd na dtarfneadh.¹²

^bNa heich dá dtogadh tús oidhche . arbhair úaim ar dteacht ar-dench

^bfíth linn na gcaiplibh ar chambair . tannid rind an fagháil each.

174. ³**BRA LÍN**, (gu gearr), don bralaigh lín, méd na bralach lín, na bralcha lín, dona bralchaibh lín, méd na mbralach lín, brond¹⁰ bralcha lín.

Brá lín, don bhrá lín, méd na brách lín, na brácha lín, dona¹³ bráchaibh lín, méd na mbrách lín, iar¹⁰ brácha lín.

Rugadh bruinde máordha mín . is áonbra lín aine úaim.¹⁴

2060 ^bNá leig beind dá bralaigh linn . adrad 7 Éire.

.c. ón chéill sin.

Gach beand dá bralaigh lín linn . ambair¹⁵ aghaidh mín meamsuim .c.

^bCréd um nach beand dá brá lín . más fa beind atá an Taidgín.

175. ^a**TÁIN BÓ CÚAILGHNI**, do Tháin bó Cúailghne, fond Tána bó Cúailghne, .l. illradh aice.

Táin bó Cúailghni, Táin bó Fhídháoisí, Táin bó Raghamaun, Táin bó Fráoich, inonn.

¹ .idh C³

² uaim C³

³ om. H

⁴ don C³

⁵ gan bhróga P

⁶ leibhre P

⁷ iar P

⁸ om. P

⁹ om. H

¹⁰ gan P

¹¹ after ex. in C³

¹² ann d'iomarcaidh add. P

¹³ don C³

¹⁴ úaim P

¹⁵ ambair C³, mur P

176. ^{ab}**MAGH FÁIL**, fond Muighe nó Moighe Fáil, .i. tuillréim úathaidh 7 .i. illradh.

Lind Féig a bráthair mar sin

Maighre Lindo Máire Féig . léig ar thimde n-áille dáid.

177. ^{ab}**ARBHAR**, don arbharr, méid an arbharr, na harbh-
anda, 7 mar sin sí.

178. ^{ab}**SGÉL OLC**, don sgeól olc, don sgeól ulc, .i. táoiréim úathaidh, na sgeóil, na sgéla olca, dona¹ sgélaibh olca, méid na sgéil n-olc, ceil sgéla olca 7 sgeola olca.

Sgéil fíor, sgéil iongnadh, inonn iad. sgéil fíre, ceart ar a chomhair aige.

Frith os imdaidh² cráibhe ceóil . aoidhe sgeóil ingnaidh a n-áilim .i.
2065 Ga sgeola imdaidh os fearr . lecha inganta Éireann .c.
Imda neóil teachta na rígha . le teachta sgeóil fíre iad .c.

179. **BREATH OLC**,³ breath fíor, breath iongnadh, .i. tuairéim ná táoiréim úathaidh acu acht méid na breithí inganta ó chanamhain. ceirt ar a gcomhair aca uile.⁴

180. **TAISI**,⁵ dona taisibh, méid na⁶ dtaiseadh, far thaisi.⁷

Deasgaidh,⁸ inde. [ceathra P], indile, iuchraidh,⁹ airdhe,¹⁰ airdheana,¹¹ aighní (ó éinchéil), fudha,¹² eanglamha, teachta, tréidhe, Uaidh, Laigin, [ionann iad P].

Áoi, dona háoibh, méid na n-áoi, ith ó. gach illradh gan úathadh [mar sin P]. ní .c. cuid ar áireamh aige.

Atáid a trí¹³ teachta om thigh . ní¹⁴ deacra ní do seithibh .i.

A theachta¹⁵ fa thí nar dtigh¹⁶ .c.

Searrach dond ar dath a áoi¹⁷ . an cath fáoi do tholl fa thri

Ná bíth¹⁸ ar ionnibh trí . aighní rígh san¹⁹ Réaidisín.

2070 Maith a cheart riamh 's a ríghaibh . maith a ceart íth an féinnidh

maith a Dbé bí nar búadhaibh²⁰ . re búadhaibh²¹ ar thri tréidhíbh

Óg a háois arsaibh a bladhb . inghean Chormaic clú adhbhal

alal a tód choirmthe Cheara . fíorbhí óg a háirrdheana²² .c.

a hingheana .i.

¹ don C²

² -igh C³

³ om. H, Breath fíor P

⁴ aca o sin síos Bean fíor bean ole bean iongnadh mar sin P

⁵ om. H, Taise P

⁶ om. C⁷

⁷ gan taisi P

⁸ deaga P

⁹ iuchra P

¹⁰ airdhí C¹¹, airdhe P

¹¹ airdheana C¹², airdheana P

¹² fudha P

¹³ trí P

¹⁴ ga P

¹⁵ tteacht (sic) P

¹⁶ dom thigh P

¹⁷ háoi P

¹⁸ bladhb P

¹⁹ aighní for C²⁰

²¹ -idh C²²

²² mbuadhaibh P

²³ -gena C²⁴, -gheana P

^bIuchraid^a dá ageith tar sgeathmhúir gá mbreith tar bhochnaer bhochnaer
^btoirrebas bric amlaigh^a eithigh . ecilfidh lesc n-adhbhail d'iuchraidh.
 Ní foighe¹ Gail do ghrádh cruidh . rand don dán acht a deasgaidh.²

[*Only in P*]

2075 Ceathre náorthaid^a seól² uíag^a a mbeól b'áonchlaisi a éinúagh .l.
 Níor chaibheadh sibhne riamh sibh . níor mbian libh nighne mar sin.
 As a nighnibh³ bíaidh fa bhladh . ní gar d'inghin í Bhríain bean.
 Ar ndul ar innibh an abha . an chrunk imill tarla as-tigh.
 Ná cuir a ndenaga trém dhéanibh . agair feasda do dhéanuibh dhér

181. ^{ab}FUIL TEACHT, don fuil teacht, méd na fola,
 méd na fala teacht, na fuile, na fola, na fala teachta, dona folaibh,
 dona falaibh tucta, méd na bíol, méd na bíal dieacht, léch fola
 7 fala teachta ba . . .

182. ^{ab}RÍCHEADH, don rícheadh, méd an ríchidh, .l.
 illradh aige.

2080 Dod mbíchead^a is mé rár dhligh . . . rícheda . . .
 Déadadh garb neach ní ar a máthair⁴ 's do-neth Kí an ríchidh.

183. ^aABAND, don abhaínd, méd na habha, méd na habond,
 na haibhne, dona haibnibh, méd na n-aibneadh, méd na n-abond,
 sechain (?)⁷ aibhne.

Tasa ag léghadh⁵ na mela . ag déanam meadha d'cas abha.
 Hí Echech⁶ na n-íobar¹⁰ scan . deathach d'neadh a haibhneadh.
 Is té teg na haibhni an⁷. is na meitheo ar fud abhond.¹¹

184. ¹³FÓIRITHIN, don fóirithin, méd na fóirithni, méd
 na fóirithneach, na fóirithne, na fóirithnecha, dona fóirithnibh,
 dona fóirithnechaibh, méd na bfóirithneadh, méd na bfóirithnech,
 iar fóirithne 7 fóirithneacha.

Fóirithin fóiridhin, muridhin, munidhin, aibidil, caibidil, mond.

2085 Ais dái fóirithneach aga . Clár móirelbeach fada Fáil.
 Lór dó méi a muiridhni¹² .¹³ do fud in cló ar cabhairní.
 ✓ Ar ú dénmara delghreath . ní frémara ar bfóiridhneach.¹⁴

185. ^aSALTAR, don tsaltair,¹⁵ méd na saltrach,
 na saltracha, dona saltrachaibh, méd na saltrach, légh¹⁶ saltracha.

¹ foighe P

² acht da dheasguibh P

³ ar | éol P

⁴ sibhneibh P

⁵ §§ 181 and 182 add. C¹ in marg. inf., partly illegible.

⁶ om H

⁷ gan P

⁸ tedhadh C¹

⁹ eathach P

¹⁰ íobar P

¹¹ nd invisible in C¹, abson P

¹² om. HP

¹³ bfóirithneach C¹

¹⁴ sca aráon add. P

¹⁵ gan P

Saltair saltar, lasair lasar, lughair lughar, iuhair iuhar, ^acarcair, celtair (dráidheachta)^a, [cealtair cealtair aróil P], cosair, tapar b. [tapair b. P], Caitir fína, Lasair fína,¹ semeisdir, mainisdir, measair, easair, sebhair, cóisair, corcair, eisir, ^{ab}budhair, láthair (más and tíg)^b, cuchdair^c, eochair echair, combair (bracha), fiaghair^d fioghair, inonn ^eiad. Caitear fíona,² Lasair fína³ .l. aráon⁴.

Buinde taprach nó gu díair . clár saltarach buinde ní dúin.

^bÚaisleóchead^d d'éis an tachair^b . a lonnán do lughrachaibh.^a

2090 ^bBiaidh leachimbhagh in gach lugair . dá leantair dod leanamhaín.

An có sebhreach nó an tráil tú . a ché Theamhrach (Chnáll Chua?

[Not in C²]

A sbetra ar fud na heisgreach . dá tug maidm na mainneadreach.

^bBidh ad bhais an deachair dhí . eochair do ghlaís an ghuidhe.

^bDo íráech éag do bí ar a brataigh . ní dho bháidh thapair do Tadhg.

[Only in P]

2095 Trí seithe¹ an búisne a bharr Fail . do-ní seach dá éis d'íagbháil

a rós curadh a ghlac ghlan . lugar is mac is moladh.

Ar siol do thóir an troighibeach . toiribeach siol a u-áir ithreach.

Lasair chéomh fiandealbhach fona . cráobh ildealbhach mhiolla ón Mbáigh.

Bím láinseabhair is bím baibh . ó 'd-chim arm grámeamhuil gorm.

Ag sin eochair ghlaís na gliadh . nach deachetóib riamh ar ais údadh.

2110 Gan iarnach do char do chroon . a ngar fiaghreach is Émann.

A ngort fiaghreach ní íar ioth . iladhnach² tréna bhá an bhreath.

Gég glalgeal gan ghabháil anfomba . Caitear anáir fíona an ógb .l.

186. **CLAIS**, don chlais, don chlasaigh, méid na claisi, méid na clasach, na claisi, na clascha, dona claisibh, dona claschaibh, méid na gclaiseadh, méid na gclasach, íar³ chlaisi 7 chlascha, [íar chlaschanna(?) do chanamhuin H].

Cairt, ceis, creit, inond iad, acht illradh leathan ag an creantaigh¹⁰ .c. canamham aca nile.

Impó amach cáoin na gclachson . a claschaibh chlach a-áoil nUisnigh

Le colg a-daine¹¹ cheithre gclachann . feithfi cúinne baschorr Bráin.

[Only in H]

2105 Lám a carttaigh croidhi tínd . tar dhaltuib oile í Uigind.

¹ Calúiriona Lasairiona P

² fiadhair C²

³ fona P

⁴ Uaislechthair H

⁵ gach thachair H

⁶ lughrachaibh C²

⁷ ceite P

⁸ fiaghnach P

⁹ gan P

¹⁰ ag creit P, acht gurab leathan ghabhus illradh in anna deighnuaigh 7 H

¹¹ nuaidhe P

187 **CUIDIGH**, don chuidigh, méid na codach, na codcha, dona codchaibh, méid na gcodach, tabhair¹ chodcha aigi² c. canamhain aige.³

"Tig ói omna" áidcheannaigh . an chomla na codchandaibh
c. éan adhbhursain.

A chuidigh ar an gcodach . do chuidigh an canchosach.

ab Do chuir a chuidigh don chath . do chuidigh re fuil bFlachach.

188. **NÚADA FIONN FÁIL**, do Núadham nó do Núadhaid Fionn Fáil, mac Núadhan nó Núadhad Fionn Fáil, .l. ullradh aige, 7 do-rindeadh do Núadha Fionn Fáil.

Núadha Fionn Fáil . fóir a cruth ríogh roúasan
ó Núadha anuas . ní chúla clóas a chomúasal .l.

189. **IOMAIDH**, don imaidh, méid na híomtha, na hiomtha, dona híomthaibh, méid na n-umthadh, seachain⁴ iomtha.

Iomaidh, cumaidh comaid, leabaidh, debhaidh, neanuidh inonn íad, acht na leabthacha 7 mar ghabhus .c. do chanamhain.⁵

2110 T'fear comtha am⁶ chumaidh gá cháoi . díaoi mullaigh na borchra⁷ é
ab Druidfid t a díeandaidh mo tháoiibh an gcráoiibh neanta dá dí
tribh.

(.l. 7 uí hón neanaidh.)

[*Only in H*]

Rí Bresgh gá char ad ohommuidh . broenuidh ebradh mar fear
n-umuidh.

[*Only in P*]

Lion gliadh nach oomthuigh dá chéile . siar ó onchoin Féile a n-ágh.
Fam cheanuibh a chao an chridhe . tú an⁸ neanuidh ar neimhuighe.

2115 Táir an tóir leis na deabhthuibh . neambthoil ágh ar Chloinn
cCairthoigh.

Íarraidh leabtha ó thogh go toigh ag soin a bfoil d'eachdra air.

190. **TULACH**, don tulaigh, méid na tulcha, méid na tulach, na tulcha,⁹ dona tulchaibh, méid na dtulach, sibhlaidh¹⁰ thulcha

Tolach, tealach, dumbach, mand,¹¹ acht méid na dumbach .l. más fíor.

¹ iar H, gan P

²⁻³ na codchanna dho chanamuia 7 mar sin sin H, na codchanna aige o chanamhuia 7 mar ghabhas P

⁴ od tomna C³

⁵ déna H, gan P

⁶⁻⁸ .c. síneadh 7 gearadh ag deabuidh ar a tairbreim uath- 7 ó sin sin H, coir síneadh 7 gearadh ar casadh na neanta 7 na deabhtha P

⁹ cumtha ad HP

¹⁰ burchra HP

¹¹ ulcha C³

¹² iar H, iar P

¹³ om. C³

A ní Baubha 'a mbéil' na tolaoh . spéil nach tarbha d'tolach ort.

[*Not in C²*]

Ga fear nach meallfa Magh Ácl . acht dam raí Tealcha Dá Thí.

191 ¹TROIGH (na cois), don troighidh, mét na throig-eadh, na troighthi, dona troighthibh, mét na dtroightheadh, nigh throighthi.

Trough (na cois), ^bfroigh, geir, deir, seir, tuir, frigh, righ, (na láime)^b, troigh (tombais), doigh, coill, lind, inonn iad ³acht a réim ag anmain isna ceithrí certaibhsí abhus² 7 don línne 7 don choille dá n-imarcaidh ^{ab}lé chéle^{ab}.

^bDo-chluinidh^a sé súaim na frigde . ag búain re a builgt .l.

(mét na frighead .c. H)

2120 ^bTug a hóir na ógdharaigh . far dúin a dhá dhóidrigidh.

^aNí ragha a gindeal na gleó² . ní beó linneadh dtana thú.

^aNí fuil róinn acht línne lána . síone a ndóig na trágha ag teacht.

[*Not in C²*]

^bDo lla os choirthe an chúain . linn gan bhúain réa dtroighthibh . . .

^bBréig cuirthe ar Thegh Dhá Thí . tegh thá tuirtheadh^a ní headh hé.

2125 ^bAg triall ón chath bud coirthe . troighthi lla Rath 'a a righthe.

Rug daim an fect la foile . seacht troighi in gach óagh eile

Gan doigh gu bráth² noch a bím^a . an^b bídh an molt tráth na trágh.

Do-ghenadh re oille cloid . ar dhénam chloide an cholom.

^bFalang Airt a Dhá na dolligh . sé na dhoighidh ailt d'áilidh.

2130 ^aNí chuir seach a linnidh lla . re ngillibh each an airdriogh.

192 LÁMH, don lámh, mét na lámhe, mét na lámha, na lámha, dona lámhaith, méd na lámh, glan¹⁰ lámha.

Meadhbh, Súdhh, dealbh (Moire¹¹), long [lung .l. P], Cong, Órlaidh Árlaidh Órlaith Árlaith, Gormlaidh Gormlaith Garmlaidh Garmlaith, Núlaidh Núlaith, Farbhlaith Farbhlaith,¹² abhall, bachall, gobhai gabhai, ^bdabhach¹³ ^{a.c.} dobhach^b .l., Cong, oball^b, .l. aráon^a.

¹⁻³ béi C²

² Cf. note 21, p. 47

²⁻³ om. HP, in which the head-word is Troigh tombais (thombais), with alternative forms don troigh, med na troighe, na troighe, dona troighibh, med na troigedh (dtroightheadh), ségh (séch) throighe.

^a Decluin C²

^a Doragha grínnesí a gleó P

^b -egh H

^a bráth H

^b mbím P

^a is P

¹⁰ iar H, gan P

¹¹ Muire HP

¹² Falbraídh Falbraith H, Falfraith Falfraith P

¹³ inand iait add. H, ionan ind achd casadh ag na ceithre hanmanuibh déigheancha dabhach mar sin an .u. P

- ^aMar legthar bréid lunga os loch, tanna ar dá roth téid na theach.
 Tugad tán bíonn¹ ort a Árlaith, dól oic gémad² lánmhaithe leat.
 Ar geor³ dá fear Eamhna a n-tír, do fear stíl na dealbha⁴ dheóir.⁵
^aDo hion sin cúach ad comair, a dobhaigh Dúach gíl Gbalaigh .i.

[Not in C¹]

- 2135 Breac beó gacha lámha leis, dála an dá eó uir indeis.
 Ó hOillí mar arsa tídh, do tús d'foirind⁶ lunga a^b lámh.
^bA n-eire ar-áen fa fínléidh, dligbeidh cráebh Eire ar Árlaidh.
 Do-bhéradh ní ar mharbhnaidh mhó, Falbhraidh⁷ an lá do bí beó.
^bRind ghéir na baichle ina bhond, agéil ina aithe ne gonn.

[Only in P]

- 2140 Feidhm a ngreagh⁸ datba orra, longa lútha creabh Sionna.
 D'eagla an luan mor leag Nuallaidh, sead nuallute dúibh a nólauhair.
 Tógbhaidh mac fionn Falfratha, dá bhrat⁹ a cionn choimbreatha.
 As iú¹⁰ tarla a tísobh na hÓighe, a chráobh abhla díre.
 Dob iú guin dhuan na baichle nar ghabtha¹¹ d'fuil Chuinn comtha.
 2145 Ní brath fí do bhí ag Baabha, ní gabbla fa Thigh Teamhra.

193. **DAIR**, don daraigh,¹² méit na darach, na dairge, dona dairghib, méit na ndairgeadh, méit na ndarach, gearr dhairge.

Fail (óir 7 na¹³ muce), sail, mala, ara [an duine HP], soil, cana, cara (an fladha), inonn mle.¹⁴

Mrae do dharaigh dí gá¹⁵ dháil, cráin fa i¹⁶ ar a¹⁷ faiaigh féin.

[Not in C¹]

Fuail Roigh is Tál gá tabhech, dáil t'falaich a-óir nach eloech.

- ^aTógbhaidh sáns an saáthe malach os moing úeine an fábhra chuir
^adáil mar faighe nó mar umha, do búail mailghe dubha Duinn.

194. ¹⁸**SOLAMH**, do Šolamh, do Solmbuin, mac Solaimh, mac Solmha, mac Solmhan, na Solaimh, na Solmbuin, dona Solmhaibh, dona Solmhanaibh, meic na Solmhan, meic na Solamh, meall Solmha 7 Šolmhana. ^bmac Solmha do chanamhain is .c. et na Solmha .i. gíd .c. marbh Šolmha^b.

^aAb alóir teampaill áaire Šolmha, ga¹⁹ ngeallair cósair chunla²⁰

^a^b abhail chon re ceas ngardha, a mheas na gcoll cumbra.²¹

[Only in P]

- 2150 Subiona na mbriathar nglan, do tógaibh teampall Solmhan.

¹ fá fín H

² doba HP

³ cur H, cur P

⁴ dealb C²

⁵ dhéir P

⁶ doirind H, dfoirion P

⁷ Farbhlaith P

⁸ ngreagh P

⁹ bhrath P

¹⁰ Atú P

¹¹ ghabtha P

¹² dharaigh C²

¹³ om, C²

¹⁴ iad H

¹⁵ da P

¹⁶ sí P

¹⁷ na H

¹⁸ om. H

¹⁹ go C²

²⁰ conla C²

²¹ do chom meas choll cumbra P

195. ^a**CROCH NÁOM**, don croich náomh, méd na croiche náomh, na crocha náom, dona crochaibh náomh, mét na gcroch náomh, goidh crocha náomh.

Long lán, bó indláogh, inonn iad an tráth nach ciall molta atá indta.

Sgeul saobh na clocha do chor . ^s na crocha náomh gan niamhadh .c.

196. ^a**CROCH NÁOM** (ón chéill eile), don chroich náomh, mét na croiche náoime, na crocha náomba, dona crochaibh náoma, mét na gcroch náomh, léch crocha náomha.

Long lán, bó indláogh, inonn iad ó chéill an mholta.

Ar ndéinne fúair Fíndghúale . ar bhúsaibh áille indláogha¹

(.c. ó chéill an mholta).

Ní faill bhois acht na boin léigh² . ná agh³ acht na boigh³

indláigh.³

(.c. ón chéill chédna).

197. ^a**CORR GHRÍAN**, don chuirr ghrian, méd na cuirre grian. anaidh an grían mar sin tríd síos.

Muir técht mar sin, acht gan illradh aice 7 í .d'í.

Ná⁴ air clach na cuirre grian . ní bhíadh uirre acht an rath síogh.

Tú gu fiondmuir dtáobhbheing dtécht . leis an láoidheing stoblaigh súaire .l.

198. **CORMAC CLÉIREACH**, do Chormac cléireach, mac Cormaic cléirigh ó chanamhain, mac Cormaic cléireach ó chiort. Domhnall sáor, do Dhomhnall sáor, ^bmac Domhnaill sáor^b.

Gaibhneand gabha,⁴ do Gaibhneann gabha, mac Gaibhneand, mac Gaibhneand gabha, Goibhneand gabha leis.⁵

Cathfaidh dráoi, [do Chathfaidh draei, mac Cathfaidh, mac Cathfadha draei *etc.* HP], Feircheirtne file, [Feirchirt file, Gobán sáor P] mar sin.⁶

2155 Do snoightheadh bas Gaibhneand gabha . ag⁷ enas aimreann diana í Tháil.

^bSgagtha roime at rabha . dalta croidhe Cathfadha.

199 [C¹]. ^s**LANN BLEACHT**, don loind bleacht, mét na loinne bleac[h]da, na landa bleachta 7 mar sin síis.

¹ -dha C¹

² -dh C¹

³ Na a C¹

⁴ gobha H

⁵ mar sin HP

⁶ ionann iad ach dá tháobhbheing ag Cathfaidh *add.* P

⁷ re P

⁸ *em.* H

Land bliocht, don loind blicht, 7 méd na land mblicht is .c. and, inonn iad acht sin.

Bó bliocht, don boin bliocht, mét na bó bliochta, na ba, na na bai bleachta, dona búuibh bleachta, mét na mbó mbleacht, bronn bua bleachta.. bó bleacht .l.

Bó seisg, don boin seisg, mét na bó seasga 7 mar sin sí.

Bó dhíosg, don bhoin dísg, mét na bó díosga, na ba, na bai díosga 7 mar sin sí. bó seasg .l.

[P] **LANN BHLEACHD**, don loinn bhleachd, méd na loinne bleachda, na lanna bleachda, dona lannuibh bleachda, méd na lann mbleachd, gan lanna bleachda, ionann 7 lann bhliochd, achd don loinn bhliochd 7 méd na lann mbliochd, .l. a n-íó dhe achd sin.

Bó bhliochd mar sin. bó bhleachd .l. lann bhliochd, méd na loinne bleachda a tháobhréim. bó bhliochd mar sin, méd na bó bliochda 7 méd na loinne bliochda .l. aráon.

Bó dhíosg,¹ don bhoin dísg, méd na bó díosga, na ba, na bai díosga; dona búuibh díosga, méd na mbó ndíosg, gan bhú díosga.

Bó seasg mar sin, achd don bhoin seisg go cáol, méd na bó seasga as .c. ann, méd na bó seisge .l., iollradh leathan as .c. aice. bó seisg .l.

^bGiolla Críost air chló díola . dígha bó ndíosg an dána.

^bDá hainm nochan íoll ag Art . acht mar do ghairm don boin bliocht.

200. **EMHAIN MACHA**, ²ceart ar a comair aice, .l. illradh aici.³

Slemhain Midhe, Teamair Érna,⁴ ^bTeamair Lúachra^b, Lúachair Deadhaidh^b, inand iad.

^bLoch Léin 7 Lúachair Deadhaidh⁴ . ar Chrúachain réidh
bfeadhaidh bfuad.

2160 ^bÉrna dá gcraibh ar gcúl . ga Teamair Érna ac impúdh.

201. **MÓIN**, don móna, don mónaidh, mét na móna, mét na mónadh, na móna, na móintí, dona mónaibh, dona móintibh, mét na món, méd na móinteadh, ben⁷ mhóna 7 móintí.

¹ separate § in P

² om. H

³⁻⁵ d'Eamhuin Mhacha fonn Eamhna Macha P

⁴ Éirne P

⁶ Deaghaidh C², Dheaghuidh P

⁶ Deaghaidh C³

⁷ iar H, gap P

Móin, clúain, cáin, táin, láir, cráin, nóin, inand iad acht don nóin .c. 7 na láirtheacha¹ 7 na cánanda do chanamhuin [7 mar ghabhuid² H].

Tri láirtheacha³ ar gach leath di . is máithreacha⁴ a⁵ each m-aice.

Gilla d'fianaibh achaidh Máland . rachaidh d'israidh oánnann Colnd.

^{ab} Ní thabair cóir ina gcána . cóir Donair dá rádhá ró.

^a Ic ruibh do chuid don chánaidh . d'fuit Ádhaim deid a Dhúilimb.

[*Not in C¹*]

2165 ^b Mar do-chámar don creich reimhe . do breith thánadh eile úaid.

^a Do lot neith teaguid ó a ttoigh . teaguid an ccreich san eoluanuidh.

202. ¹CAORA, don cháoraigh,² mét na cáorach, mét na cáoirech, na cáoirigh, ³dona cáoiribh⁴, dona cáorchaibh, mét na gcáorach, mét na gcáoirech, ith⁵ cháorcha.

^b Tarraib lomar ... a leath . no coagaibh ceann na cáorach.

Gur thuitseat báothchoin Bannha . leis na cáorchaibh conamha.

An t-áoineach is fearr⁶ gun fior . más geall cáoireach do-chitbear.

[*Only in P*]

2170 Do mhionuigh mainneacha cloch . man tréd eomhsaightheach
ocáorach.

203. ^{ab}CNÚ DHÍOSG, don chnáoi dhíosg, mét na cnó díosga, na cno, na cna, na cnai díosga, dona cnoibh, dona cnaibh díosga, mét na gcno ndíosg, bris cnú díosga.

Cnú dhíosg, cnú tholl, inond ghabhaid.

204. ^{ab}ARM NÚA, don arm núa, mét an airm núa, mét an airm naí, na hairm núa, 7 mar sin sí.

Arm nocht, don arm nocht, mét an airm noicht, na hairm noichta, 7 mar sin sí.⁹

205. ^{ab}DUINE BEÓ, don duine bheó, mac an duine beó, mac an duine bhí, na daoine beóa 7 mar sin sí.

206. ⁹NEAMH NÚA, don nim núa, don nimh naoi, na nimhe núa, Rí nimhe naoi [.c., J. iollradh aige P].

^b Fear ain fa coúadma di . a comharidha ó nimh naoi

^b an táor ní do luighe¹⁰ lé . do áomh sé Muire do mbnái.

¹ láithreacha C¹

² ghabhus P

³ om. C¹

⁴ om. H

⁵ cháoirigh P

⁶ gan P

⁷ fearr C²P

⁸ Two or three metrical exx. follow, legible only in parts.

⁹ om. H

¹⁰ loidhe C¹

207. ^{ab} **SIBHIN**, don tsibhin, méit an tsibní, na sibní, dona sibnibh, méit na sibhnedh, teilg sibhni. sibhíod mar sin, (sifeand sífind .l. aráon).

An sífind leisín sía dte . do hín¹ san íritheing reimhe .l.²

¹ dain C³

² F.N.1 D (*sic*) do bare roedbreatha i cionga *add.* C³